

Anna-Leena Heleste
Matilda Hertell
Elina Kallio

”...sillein ettei oo mittään tekemistä sitte.”

Lasten kokemuksia vanhempiensa älylaitteiden käytöstä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Kevät 2017

Tekijät Otsikko	Anna-Leena Heleste, Matilda Hertell, Elina Kallio ”...sillein ettei oo mittään tekemistä sitte.” Lasten kokemuksia vanhempinsa älylaitteiden käytöstä
Sivumäärä Aika	43 sivua + 2 liitettä 10.4.2017
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosionomi
Ohjaajat	Lehtori Anna-Riitta Mäkitalo Lehtori Katja Ihamäki
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää 5–6-vuotiaiden lasten kokemuksia vanhempinsa älylaitteiden käytöstä. Tässä työssä älylaitteilla tarkoitetaan älypuhelimia, tietokoneita sekä tabletteja. Tarkoitus oli myös tuoda esiin, mitä lapset ajattelevat vanhempinsa tekevän älylaitteillaan. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä erään pääkaupunkiseudulla toimivan päiväkodin kanssa. Vanhempien, toisin kuin lasten ja nuorten, älylaitteiden käytöstä löytyy tällä hetkellä vähän aineistoa. Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin vanhempien älylaitteiden käyttöä lasten näkökulmasta.</p> <p>Opinnäytetyö on kvalitatiivinen ja aineistonhankintamenetelmänä käytettiin ryhmämuotoista teemahaastattelua. Haastateltuja lapsia oli yhteensä seitsemän, ja haastattelut toteutettiin kahdella eri kerralla. Haastatteluissa käytettiin toiminnallisia ratkaisuja, kuten käsinukkeja ja piirtämistä, lasten jännityksen lieventäjänä ja keskustelun virittäjänä. Osallisuuden merkitys lapsen arjessa ja vanhemman sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa toimivat opinnäytetyössä ohjaavina näkökulmina. Aineisto analysoitiin teemoittelun ja sisällönanalyysin menetelmin.</p> <p>Haastatteluiden mukaan vanhemmat tekevät älylaitteillaan töitä, soittavat puheluita ja käyttävät sosiaalista mediaa. Lisäksi kävi ilmi, että vanhempien ollessa älylaitteillaan myös lapset käyttävät omia laitteitaan samanaikaisesti. Osa lapsista kertoi harmistuvansa, kun he älylaitteen läsnä ollessa jäivät vaille huomiota, eikä yhteyden saaminen vanhempaan aina onnistu. Haastateltavat toivoivat myös, että vanhemmat viettäisivät heidän kanssaan enemmän aikaa. Analysoidusta aineistosta muodostui kolme eri teemaa, jotka ovat älylaitteiden käyttö perheessä, lasten tuntemuksia vanhempinsa huomion jakautumisesta ja lasten toiveita yhteisestä tekemisestä vanhempinsa kanssa.</p> <p>Opinnäytetyö osoitti, että älylaitteet ovat vahvasti läsnä lasten arjessa. Älylaitteiden käytön moninaistumisen myötä olisi tämän kaltaisen tutkielman uusinta mielenkiintoista esimerkiksi 10 vuoden päästä. Näin voitaisiin verrata tämän opinnäytetyön tuloksia tulevien sukupolvien lasten ajatuksiin. Yhteistyökumppanimme voi hyödyntää tästä opinnäytetyöstä saatuja tuloksia päiväkodissa tehtävissä projekteissa, joiden kautta myös vanhemmat tulevat tietoisiksi lasten ajatuksista.</p>	
Avainsanat	Lapset, älylaite, osallisuus, vuorovaikutus.

Authors Title	Anna-Leena Heleste, Matilda Hertell, Elina Kallio “...like not having anything to do.” Children’s experiences about their parents using smart devices.
Number of Pages Date	43 + 2 appendices April 2017
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Anna-Riitta Mäkitalo, Senior Lecturer Katja Ihamäki, Senior Lecturer
<p>The aim of this Bachelor’s Thesis was to find out how 5–6-year-old children experience situations where their parents use smart devices. Another purpose was to produce information on what children assume their parents do on their smart devices. This study was conducted in collaboration with a kindergarten in the metropolitan area. The focus was on the children’s point of view.</p> <p>This thesis is a qualitative study. Data for it was collected in small groups by semi-structured theme interviews. In total seven children were interviewed and the interviews were carried out at the kindergarten in two separate times. To relieve the tension of children and smoothen up the conversation, functional methods were used. The meaning of participation in a child’s life and parents’ sensitivity in early interaction were guiding this thesis. The collected data was analysed by thematic and subject analyses.</p> <p>The results showed that parents use smart devices for work, phone calls and social media. Children also use smart devices simultaneously with their parents. Some children reported about their confusion about the lack of attention from their parents because of the presence of smart devices. Children also wished that their parents spent more time with them.</p> <p>The results lead to the conclusion that smart devices are common in the everyday lives of children. Our collaboration partner can use these results in different kinds of projects with children. Through these projects, parents receive information about children’s thoughts concerning the use of smart devices.</p>	
Keywords	Children, smart device, participation, interaction.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Älylaitteen vetovoima	3
3	Aikaisempia tutkimuksia vanhempien älylaitteiden käytöstä	5
4	Osallisuuden merkitys lapsen arjessa	8
5	Vanhemman sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa	10
6	Opinnäytetyön toteutus	13
6.1	Tutkimuskysymys	13
6.2	Teemahaastattelu	14
6.3	Lasten haastattelu	15
6.4	Aineistonkeruu	16
6.5	Aineiston analyysi teemoittelulla ja sisällönanalyysillä	21
7	Tulokset	24
7.1	Älylaitteiden käyttö perheessä	24
7.2	Lasten tuntemuksia vanhempiensa huomion jakautumisesta	28
7.3	Lasten toiveita yhteisestä tekemisestä vanhempiensa kanssa	30
8	Johtopäätökset	30
9	Eettisyys	32
10	Pohdinta	35
	Lähteet	39
	Liitteet	
	Liite 1. Tutkimuslupahakemus	
	Liite 2. Tutkimussuostumus	

1 Johdanto

Opinnäytetyömme on luonteeltaan laadullinen tutkielma, ja hyödynnämme tutkimuksessa toiminnallisia ratkaisuja. Kohderyhmämme ovat alle kouluikäiset lapset, joita haastattelimme liittyen heidän kokemuksiinsa ja ajatuksiinsa aikuisen tai vanhemman älylaitteen käytöstä. Tässä työssä tarkoitamme älylaitteilla muun muassa älypuhelimia, tietokoneita ja tabletteja. Opinnäytetyössä selvitämme, millaisia kokemuksia lapsilla on heidän vanhempiensa älylaitteiden käytöstä. Olemme kiinnostuneita lasten ajatuksista ja näkökulmista. Kartoitamme myös, mitä lapset ajattelevat vanhempien tekevän, kun he ovat älylaitteella. Mediateknologia ei ole mukana lasten arjessa vain tietoteknisten välineiden muodossa, vaan tämän lisäksi se vaikuttaa suhteisiin, joita lapsi muodostaa muun muassa perheenjäseniinsä (ks. Kivimäki – Otonkorpi-Lehtoranta 2005: 20). Valkonen, Pennonen ja Lahikainen (2005: 55) tuovat esiin mediateknologiassa tapahtuvat muutokset, joihin lasten on mukauduttava nopeammin kuin koskaan aiemmin. Mediateknologian nopeiden muutosten vuoksi niin varhaiskasvattajat kuin vanhemmatkin tarvitsevat enemmän tietoa siitä, millaisen kasvuympäristön mediakulttuuri tarjoaa kehittyvälle lapselle sekä millaista lapsuus ylipäättään on tietoyhteiskunnassa. Nämä edellä mainitut syyt pohjustavat opinnäytetyömme aiheen valintaa. Opinnäytetyömme ohjaavina näkökulmina toimivat vanhemman sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa sekä osallisuuden merkitys lapsen arjessa.

Lasten osallisuuden ja heidän näkemystensä tavoittaminen voidaan nähdä yhteiskunnassa vallitsevana arvona, joka lisäksi näkyy erilaisissa sopimusteksteissä (Turja 2010: 30). Perustavanlaatuisena lähtökohtana voidaan pitää *YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimusta*, joka hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa marraskuussa 1989 ja ratifioitiin Suomessa vuonna 1991. Se on kaikkia alle 18-vuotiaita koskeva ihmisoikeussopimus, joka määrittelee lapsille kuuluvat ihmisoikeudet sekä asettaa valtiolle ensisijaisen vastuun niiden toteuttamiseen (ks. YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus). *Lapsen oikeuksien yleissopimus* nostaa esiin opinnäytetyömme kannalta huomioitavia näkökulmia. Lapsella on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi kehitystasoaan vastaavalla tavalla itseään koskevia asioita päätettäessä (artikla 12). Lisäksi sopimus korostaa lapsen oikeutta huolenpitoon ja suojeluun (artikla 3), omien näkemystensä ilmaisuun (artikla 13) sekä oikeuteen saada eri lähteistä sellaista tietoa, joka on tärkeää hänen kehitykselleen ja hyvinvoinnilleen (ar-

tikla 17). (YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus.) Mitä nuorempi lapsi on, sitä voimakkaammin aikuiset luonnollisesti ottavat vastuun hänen elämästään. Samalla lasten ääni tulee suodattuneeksi aikuisten omien intressien ja tulkintojen läpi. (Turja 2010: 30.)

Vanhempana olemisen tärkein tehtävä on vastavuoroisen kiintymyksen mahdollistaminen. Lapsen ja vanhemman välisen myönteisten vuorovaikutuskokemusten lisääminen on keskeistä, jotta vanhemmat kokisivat vanhemmuuden palkitsevaksi ja lapsi saisi kokea yhdessäolon onnea, joka on välttämätöntä hänen terveille kehitykselleen. (Mäntymaa – Puura 2011: 286.) Jokaisessa kohtaamisessa syntyy vastavuoroisuuden tila, jossa lapsi saa aikuiselta viestin itsestään. Mikäli tämä viesti on kunnioittava ja kiinnostunut, kasvaa lapsen kokemus itsestä tärkeänä ihmisenä. (Mäkelä 2011: 14, 17.) Tamminen (2011) painottaa, että mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä enemmän edellytetään arkista yhdessä olemista vanhemman kanssa, sillä kiintymys ilmenee nykyhetkessä. Aikuisella kiintymys on sisäistyneempää: hän tuntee vahvaa kiintymystä lapseensa myös silloin, kun ei vietä aikaa tämän kanssa. Pienelle lapselle rakkauden mittaavaksi toimii konkreettinen yhdessäolon aika. Riittävää yhdessäoloa ei nykyisin ole vanhemmille yksinkertaista tai helppoa järjestää, mutta mahdollista se silti on. (Tamminen 2011: 288.)

Opinnäytetyömme työelämän yhteistyökumppanina oli eräs pääkaupunkiseudulla toimiva päiväkotitoiminta, jossa haastattelimme seitsemää 5–6-vuotiasta lasta. Valitsimme tämän ikäiset lapset, koska viisivuotiaan ajatellaan osaavan vastata yksinkertaisiin miksi-kysymyksiin. Lapsen tulisi siis ymmärtää hänelle osoitettu kysymys sekä syy- ja seuraussuhteita. (Hermanson 2012.) Lisäksi ajattelimme, että tämän ikäiset lapset eivät välttämättä itse käytä paljon älylaitteita ja kaipaavat sen takia enemmän huomiota ja aikaa vanhemmiltaan.

Opinnäytetyömme alussa kuvaamme aiheemme taustaa ja siihen liittyviä ilmiöitä yleisesti. Seuraavaksi avaamme tutkimuskysymyksiämme sekä niitä ohjaavia näkökulmia. Tämän jälkeen kerromme opinnäytetyömme toteutusvaiheesta, johon sisältyvät tutkimuskysymyksemme, teemahaastattelun ominaisuudet, lasten haastatteluihin liittyvät erityispiirteet, itse aineiston keruu sekä sen analyysivaihe. Näistä siirrymme tuloksiin ja johdopäätöksiin. Lopussa avaamme opinnäytetyössämme ilmenneitä eettisiä sekä muita ajatuksia herättäneitä näkemyksiä.

2 Älylaitteen vetovoima

Miltei jokainen on joskus kokenut sen, että jotakin älylaitetta käyttävän henkilön kanssa keskusteleminen voi olla turhauttavaa. Ihminen voi joutua odottamaan vastauksia tai kokea, ettei ole lainkaan tullut kuulluksi keskustelussa. Saadut vastaukset voivat olla myös epäselviä tai puutteellisia. Mantere (2014) puhuu *tahmea medialaite* -käsitteestä, jolla hän viittaa siihen, miten keskustelukumppanin huomio ei helposti irtoa medialaitteesta. Jos huomio hetkeksi irtoakin laitteesta, voi se helposti palata takaisin siihen. Tähän käsitteeseen palaamme seuraavassa kappaleessa, jossa esittelemme aiheestamme tehtyjä aikaisempia tutkimuksia. (Em. 2014: 112.)

Nykyiset älylaitteet ovat esimerkiksi vuosien takaisin kotitietokoneisiin verrattuna tehokkaampia ja niissä toimivat sovellukset lisääntyvät koko ajan. Älylaitteita voidaan käyttää yhä moninaisimpiin tarkoituksiin ja ne ovat muuttumassa välineiksi, joilla voi olla yhteydessä ympäröivään maailmaan keskeytymättömästi. Niillä esimerkiksi pelataan, opiskellaan, hoidetaan arjen asioita, ylläpidetään sosiaalisia suhteita sekä seurataan ja tuotetaan viihdettä. (Lahikainen – Arminen 2015: 266–267.)

Kartoittaessamme taustatietoa opinnäytetyömme aiheesta, löysimme paljon aineistoa lasten ja nuorten median ja älylaitteiden käytöstä. Vanhempien älylaitteiden käytöstä sen sijaan löytyi vähemmän tietoa. Esimerkiksi suurin osa internetistä löytyvistä sosiaalisen median ja älylaitteiden käytön vähentämiseen liittyvistä ohjeista olivat tarkoitettuja vanhemmille, jotka tarvitsivat apua lapsensa älylaitteiden käytön kanssa. Lahikainen ja Arminen (2015) ovat havainneet tutkimusprojektin *Media, perheen vuorovaikutus ja lasten hyvinvointi* videointien pohjalta, että sekä vanhemmille että lapsille on vaikea jättää älylaite käsistään. Tämä kertoo medialaitteen vahvasta vetovoimasta. Lapset joutuvat välillä ponnistelemaan saadakseen puhelimeen kiinnittyneen vanhemman irti ja takaisin kodin piiriin. (Lahikainen – Arminen 2015: 265; ks. myös Mantere – Raudaskoski 2015: 205–226.) Aihetta on lähiaikoina nostettu enemmän yleiseen tietoisuuteen, muun muassa Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen *Välinpitämättömyys on tämän päivän väkivaltaa* -kampanjalla (2016). Sen tarkoituksena on ollut kiinnittää huomiota etenkin pieniin lapsiin kohdistuvaan välinpitämättömyyteen. Kampanjaa on toteutettu muun muassa videon muodossa ja julisteina. Videossa äiti keskittyy älypuhelimeensa ja samalla korppi vie taustalla olevan lapsen taivaan tuuliin. (Välinpitämättömyys on tämän päivän väkivaltaa 2016.)

Lahikainen ja Paavonen (2011) tuovat esille artikkelissaan *Perhe ja lapsen hyvinvointi* miten uudenlaiset mediasisällöt tuntuvat muodostavan uusia haasteita lasten hyvinvoinnille. Vanhempien ja lasten runsas median käyttö vie aikaa heidän yhdessä olostaan, minkä vuoksi lapsen kokemus yhteenkuuluvuudesta ja turvallisuudesta voi jäädä puutteelliseksi. (Em. 2011: 104.)

Lapset kohtaavat nykypäivänä ristiriitaisia normeja aivan arkisissa tilanteissa. Ensin he esimerkiksi oppivat vanhempiensa ja muiden aikuisten avulla pyytämisen ja pyyntöön vastaamisen käytänteitä. Myöhemmin he saattavat huomata, etteivät nämä käytänteet aina pädekään, etenkin jos älypuhelin on mukana kuvioissa. Kun lapsena opimme keskustelun käytänteitä, opimme myös samalla soveliaan toiminnan normeja. Medialaitteet murtavat näitä normeja ja tuovat sitä kautta uusiin vuorovaikutustilanteisiin monitulkintaisuutta. Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus on erityisen ratkaisevaa lapsen kehityksen kannalta. Tämän vuoksi medialaitteiden asettamat haasteet vuorovaikutukselle ovat yksi tämän ajan suurista kysymyksistä. (Mantere – Raudaskoski 2015: 206–226.)

Vuoden 2015 lopulla kotimaiset puheterapeutit ilmaisivat kansalliselle uutistoimitukselle huolensa pienten lasten puhumattomuudesta. Yksi syy tähän on heidän mukaansa lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen väheneminen, sillä vanhempien sosiaalisen median käyttö vähentää heidän läsnäoloaan lastensa elämässä. (Marttala 2015.) Edellytyksenä, että lapsen jokeltelu muuttuu varsinaiseksi puheeksi, on, että ympärillä olevat aikuiset sekä vanhemmat ovat vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Näin vanhemmat toimivat malleina paitsi oikeille puheen äänneille ja sanoille, myös lauserakenteille. (Hermanson 2012.)

Älylaitteiden näyttöjen tuijottaminen muuttaa myös lasten perusluonteisia kommunikaatiokykyjä. Empatiakyvyn kehittämiseksi on äärimmäisen tärkeää oppia lukemaan ihmisten kasvojen eleitä ja ilmeitä sekä kehonkieltä. Älylaitteita käyttäessään lapset eivät saa tarpeeksi kokemusta näistä ilmeiden ja eleiden tunnistamisista. He oppivat tekemällä, eivät katsomalla, sillä lapsi saavuttaa kielellisiä kykyjä vuorovaikutuksessa oikean puheen, ei konemaisen älylaitteen äänen kautta. Empatiakyvyttömyyden voidaan nähdä korreloivan lisääntyvien mielenterveysongelmien ja antisosiaalisten käyttäytymishäiriöiden kanssa. (Palmer 2015: 368–369, 4628–4629.)

Myös Lahikainen, Korhonen ja Paavonen (2007) toteavat sähköisellä medialla olevan monia erilaisia vaikutuksia lapseen. Heidän tutkimuksensa *Lasten hyvinvointi ja media kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa* antaa selviä viitteitä näistä vaikutuksista. Tutkimustulosten perusteella media sekä television käyttö vaikuttavat lapseen hyvin monin eri tavoin; media sekä aiheuttaa että muokkaa lasten pelkoja, luo perspektiiviharhoja lasten maailmankuvaan sekä vaikuttaa heidän ihmissuhteisiinsa. Lisäksi median kautta saatava informaatiotulva voi kuormittaa lasta ja vaikuttaa täten hänen yönensä laatuun. (Em. 2007: 101–102.)

Tämän lisäksi pienet lapset voivat altistua passiivisesti sisällöille, jota heidän vanhempansa älylaitteiltaan katsovat. Nämä sisällöt voivat aiheuttaa lapsissa jopa ahdistusta tai pelon tunnetta. (Lahikainen – Paavonen 2011: 104.) Lapsen nähdessä jotakin itseään pelottavaa ohjelmasisältöä on eri asia, onko hän tilanteessa yksin vai yhdessä vanhempiensa kanssa. Vanhempien läsnäolo ja lohdutus voivat palauttaa lapsen turvallisuuden tunteen, jos pelottavaa ohjelmasisältöä voidaan purkaa esimerkiksi yhteisen keskustelun avulla. (Valkonen ym. 2005: 63.) Jos vanhemmat eivät tällaisissa tilanteissa ole psyykkisesti lasten käytettävissä, käyty keskustelu ei aina vähennä lapsen pelkojen määrää (Lahikainen – Paavonen 2011: 104).

3 Aikaisempia tutkimuksia vanhempien älylaitteiden käytöstä

Lasten kokemuksia ja ajatuksia vanhempiensa älylaitteiden käytöstä löytyy sekä kotimaisista että kansainvälisistä artikkeleista, joista osassa kerrottiin lasten kokevan kaksinaismoralismia vanhempien puolelta liittyen älylaitteiden käyttöön ja niiden rajoittamiseen (mm. Bingham 2012, 2014; Marttala 2015; Rodie 2014). Tutkimustietoa liittyen opinnäytetyömme aiheeseen voisi olla enemmänkin. Kuten jo aiemmin mainitsimme, suurin osa löytämistämme tutkimuksista ja muusta aineistosta käsitteli joko lasten älylaitteiden käyttöä ja sen vaikutuksia lapseen, tai sitten ne olivat vanhemmille suunnattuja ohjeistuksia lapsen älylaitteiden käytön rajaamiseen. Tutkimustietoa alakouluikäisistä tai alle kouluikäisistä lapsista, jossa kerätty aineisto on lapsilta itseltään saatu, on melko niukasti. (Lahikainen ym. 2011: 99.)

Suomen Akatemia rahoitti vuosien 2010–2014 aikana *Media, perheen vuorovaikutus ja lasten hyvinvointi* -tutkimusprojektin (2016). Sen tavoitteena oli tutkia ajankäyttöä, joka liittyy median käyttöön ja perheen yhteiseen aikaan. Lisäksi haluttiin selvittää, miten tämä

ajankäyttö on muuttunut vuosina 1979–2010, millainen rooli medialla on perheen vuorovaikutuksessa, sekä mikä yhteys on median käytöllä ja lasten hyvinvoinnilla. Tutkimustulokset pohjautuivat videomateriaaliin perheiden aidoista arjen vuorovaikutustilanteista, haastatteluista sekä ajankäytön tilastoista. Projekti tuotti eri analyysimenetelmiä sekä aineistotyyppejä hyödyntäen tietoa siitä, kuinka media ja perheen arkirutiinit ovat yhteydessä toisiinsa. Lisäksi selvitettiin, millaisia haasteita sekä mahdollisuuksia media luo lasten hyvinvoinnille ja sosialisatiolle kodin arjessa. (Media, perheen vuorovaikutus ja lasten hyvinvointi 2016.)

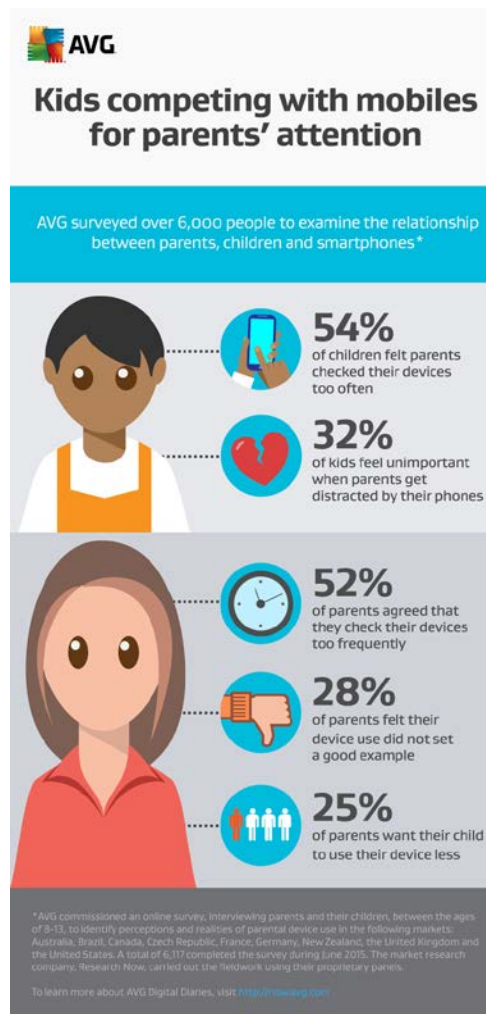
Kyseisen projektin videomateriaalia oli keräämässä ja käsittelemässä Eerik Mantere, jonka pro gradu -tutkielma *Ajan ja huomion saaminen vanhemmilta: tutkimus lasten aloitteista yhdessä olemiseen ja vanhempien vastauksista keskustelunanalyysin ja kiintymyssuhdeteorian näkökulmista* (2014) on yksi osa tätä projektia. Mantere analysoi tutkielmassaan aloitteita, joita lapset tekivät vanhemmilleen liittyen vapaa-ajan yhdessä viettämiseen sekä aloitteisiin annettuja vastauksia. Ensisijaisena aineistona oli 24 tamperelaisen lapsiperheen yhden tavanomaisen arkipäivän aikana kodeissa nauhoitettu videomateriaali. (Em. 2014: 58–61.)

Opinnäytetyömme kannalta tutkielmasta nousi esiin mielenkiintoisia seikkoja. Kuten Mantere (2014) tutkielmassaan toteaa, on matkapuhelimen läsnäolo kaikessa perheen vuorovaikutuksessa ilmiönä hyvin ajankohtainen. Lapsi joutuu kilpailemaan vanhemman huomiosta sisarustensa, mutta nykyään myös medialaitteiden kanssa. Toisinaan lapsi voi voittaa tämän kilpailun, toisinaan hävitä. Tulos voi olla myös tasapeli tai jäädä kokonaan epäselväksi. (Em. 2014: 85.)

Mantere (2014) esittelee tutkielmassaan jo aikaisemmin mainitsemamme *tahmean medialaitteen* käsitteen tarkoittaen sitä, kuinka matkapuhelinta käyttävän vanhemman kanssa vuorovaikutus saattaa olla vaikeaselkoista ja takkuilevaa. Mantere (2014) vertaa medialaitetta limonadista tahmeisiin sormiin tarttuvaan paperinpalaan, joka ei lähde millään ravistelemalla irti. Medialaitteen tahmeudella tarkoitetaan siis sitä, miten vuorovaikutustilanne näyttäytyy henkilölle, joka kutsuu medialaitteeseen keskittyntä henkilöä vuorovaikutukseen kanssaan. Älypuhelinien kanssa eläneet ihmiset voivat tunnistaa tämän ilmiön ja osaavat orientoitua siihen, että vuorovaikutteisuus voi olla takkuista älylaitteen ollessa läsnä. Mantere (2014) tuo myös esiin, kuinka vanhempi voi hyödyntää mat-

kapuhelinta ikään kuin pakoreittinä eli keinona poistua vuorovaikutustilanteesta aloittamalla esimerkiksi puhelinkeskustelun, kun lapsi yrittää saada huomion itseensä. (Mantere 2014: 106–118, 135–136.)

Opinnäytetyömme aiheesta on tehty myös kyselyitä ja tutkimuksia eri kaupallisten toimijoiden tuottamina. Nämä eivät perustu tieteelliseen tutkimukseen, mutta ovat opinnäytetyömme kannalta mielenkiintoisia. Esimerkiksi AVG Technologies -yritys on tehnyt tutkimuksen, jossa haluttiin havainnollistaa vanhempien älylaitteiden käyttöön liittyviä oletuksia ja sitä, miten totuudenmukaisia nämä oletukset ovat. Kansainväliseen tutkimukseen osallistui yli 6000 haastateltavaa, jotka koostuivat 8–13-vuotiaista lapsista sekä heidän vanhemmistaan. Tutkimuksessa kävi ilmi, että näistä lapsista 54 % oli sitä mieltä, että heidän vanhempansa tarkistavat puhelimiaan liian usein. Lapsista 32 % koki olonsa vähemmän tärkeäksi ja merkitykselliseksi, kun vanhemmat kiinnittävät huomionsa puhelimiinsa heidän sijaansa. (Anscombe 2015, ks. myös Kuva 1.)

Kuva 1. AVG-Technologies kyselyn tulokset (Anscombe 2015)

Suomessa If Vakuutusyhtiön helmikuussa 2016 teettämän kyselyn mukaan kotona asuvien alaikäisten lasten vanhemmat käyttävät sosiaalista mediaa eniten iltakuuden ja -kymmenen välillä. Yli puolet näistä vanhemmista käyttää joko älypuhelinta tai tablettia sängyssä ennen nukkumaanmenoa. Edellä mainituista vanhemmista neljä kymmenestä on kuitenkin huolissaan siitä, että lapsen sosiaalisen median käyttö häiritsee tämän unen laatua. Joka toiselle lapselle on asetettu aikarajat sosiaalisen median käytölle. Kyselyyn osallistui yhteensä 1011 suomalaista, joista 262 vastaajaa oli alaikäisten lasten vanhempia. Kyselyn mukaan lapsiperheiden vanhemmat kaipaavat muita suomalaisia enemmän lisää parisuhdeaikaa sosiaalisen median käytön tilalle. Kyselystä ei selviä kokevatko vanhemmat oman älylaitteensa käytön vaikuttavan jotenkin lapsiinsa. Joka kolmas vanhemmista kuitenkin haluaisi puolison kiinnittävän enemmän huomiota kumppaniinsa sosiaalisen median sijasta. (Joka toinen vanhempi arvelee somettavansa liikaa 2016.)

The New Forest National Park Authority on tehnyt Iso-Britanniassa tutkimuksen *World's first creche for technology and car keys to get families connecting* (2014), jonka tarkoituksena oli lisätä kansallispuistossa käyneiden lasten ja heidän vanhempiansa laatuai- kaa ilman älylaitteita. Kyseiseen tutkimukseen osallistui hieman päälle 500 lasta sekä noin 1000 alaikäisen lapsen huoltajaa. Tutkimuksen tulosten pohjalta kehitettiin *Tech Crèche*, paikka jonne voi puistossa vierailun ajaksi jättää esimerkiksi puhelimet ja muut arvotavarat. Tulosten mukaan 21 % lapsista koki, että heidän vanhempansa eivät kuuntele heitä kunnolla, sillä ovat alinomaan vastaamassa sähköposteihin, puheluihin tai tekstiviesteihin puhelimellaan. Jopa 69 % tutkimukseen osallistuneista lapsista oli sitä mieltä, että vanhemmat viettävät liikaa aikaa puhelimillaan kotona ollessaan. Lapsista 27 % koki, että vanhemmat harjoittavat kaksinaismoralismia koskien teknologiaa ja 39 % heistä kertoi joskus kommunikoineensa vanhempiansa kanssa sähköpostitse, tekstiviestein tai muun sosiaalisen median kautta ollessaan yhdessä kotona. (Em. 2014.) Kuten tässä tutkimuksessakin käy ilmi, toteavat myös Mantere ja Raudaskoski (2015: 225) jonkinlaisten älylaitteiden läsnäolon perheiden kasvokkain käydyissä vuorovaikutustilan- teissa olevan hyvin arkipäiväistä.

4 Osallisuuden merkitys lapsen arjessa

Osallisuutta ja osallistumista pyritään edistämään usein eri hankkein ja projektein. Ei ole kuitenkaan aina täysin selvää, mitä osallisuudella tarkoitetaan ja millaista osallistumista

halutaan saada aikaan. (Nivala – Ryytänen 2013: 9.) Lasten osallisuutta on kuvattu monin eri tavoin eri yhteyksissä ja lähteissä. Keskeisiä seikkoja kaikissa määritelmässä ovat kuulluksi tuleminen, vaikuttaminen omassa yhteisössään ja tunne sekä tietoisuus siitä, että on osallinen. (Turja 2010: 37–39.)

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE ohjaa sosiaali- ja terveysalaa liittyen asiakkaan asemaan ja muihin eettisiin kysymyksiin. ETENE:n julkaisussa *Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla* (2013) pohditaan lapsuuden ja nuoruuden etiikkaa kiinnittäen huomiota erityisesti lasten ja nuorten osallisuuden ja kuulluksi tulemiseen. Lasten ja nuorten ääntä on kuultava, ja vanhemmuuden tukeminen on tarpeellista ja tärkeää. Julkaisussa korostetaan, että jokainen lapsi on erityinen ja tarvitsee turvallisen kasvuympäristön, hoivaa ja huolenpitoa. Lasten osallisuuden vahvistamisen kannalta on tärkeää, että heiltä kysytään, mikä heille on tärkeää elämässään ja miten he tilanteensa kokevat. Jotta osallisuus voi toteutua, vaatii se aikuisilta herkkyyttä kuunnella ja tunnistaa lasten tarpeita ja murheita. (Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla 2013: 4, 18.)

Nivala ja Ryytänen (2013) tarkastelevat osallisuuden käsitettä sosiaalipedagogisesta näkökulmasta. He erottelevat osallisuuden ja osallistumisen käsitteet seuraavasti: osallisuus on kuulumista johonkin, elämistä, olemista ja toimimista yhteydessä toisiin ihmisiin. Se on osa ihmisen sosiaalista perusluonnetta. Osallistuminen ei ole osallisuuden synonyymi vaan se on toimintaa, joka voi edistää osallisuutta. Sosiaalipedagogisesti osallisuus voidaan nähdä suhde-näkökulmasta, eli yksilön ja yhteisöjen sekä yksilön ja yhteiskunnan välisistä suhteista, sekä sen yhteydestä kasvuun ja kasvatukseen. Tunne yhteisöön kuulumisesta rakentaa osaltaan ihmisen hyvinvointia. Osallisuus on jotain, mihin ihminen voi osana yhteisöjä kasvaa. (Nivala – Ryytänen 2013: 10–30.)

Osallisuus rakentuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Se on subjektiivinen kokemus, jossa oma tunne osallisuudesta on ratkaisevaa. (Järvinen – Mikkola 2015: 13, 17.) Varhaisin kokemus osallisuudesta syntyy, kun vauva huomaa toisen ihmisen vastaavan hänen viesteihinsä tarpeeksi usein ja ennustettavasti. Osallisuus on siis pohjimmitaan aina vuorovaikutuksellista. Kaikki osallisuuden kokemukset jättävät ison tai pienen jäljen ihmiseen. Jokainen ihminen tarvitsee tunteen, että kuuluu joukkoon tai yhteisöön. Aluksi tämä joukko on perhe, jatkossa niitä ovat myös päiväkotit, koulu ja harrastukset. Kaikissa

näissä yhteisöissä syntyy paljon vuorovaikutustilanteita, joissa lapsen on mahdollista kokea olevansa hyväksytty, ja että hänellä on vaikutusmahdollisuuksia. (Mäkelä 2011: 15–21.)

Osallisuuden kokonaisuuteen kuuluu tiiviisti lapsen oma tunne siitä, että on osallinen. Toiminnasta tulee itselle merkityksellistä ainoastaan tunne-elämysten kautta. Näin pien-tenkin lasten mukana oleminen voi olla osallisuutta, kun siihen liittyy merkityksellisyyttä viestittävää vuorovaikutusta. Lisäksi osallisuus edellyttää, että lapsi voi tuntea, että häneen luotetaan yhteisössään. On eettisesti tärkeää, että lasta kuullaan ja hänet otetaan vakavasti, ja mahdollisuuksien mukaan toimintaa tilanteen ja tarpeen mukaan muutetaan. Jos toivomuksia muutoksista ei voida toteuttaa, tulisi tilanne ja syyt selittää lapselle. (Turja 2010: 43–44.)

Inhimillisen kasvun ja kehityksen tavoitteena on elää hyvää ja arvokasta elämää. Jokainen ihminen haluaa olla rakastettu, ja että häntä kohdellaan hyvin. Itsetunnon kivijalka on kokemus omasta arvokkuudesta. Arvostava kasvatus on myös lapsen kutsumista osallisuuteen. (Järvinen – Mikkola 2015: 19.) Lapsi voi tulla osalliseksi vain, jos kasvun ja kehityksen olosuhteet ovat suotuisat. Lapsen osallisuudessa aikuisen tehtävä on aktiivinen. Ei riitä, että lapsi saa ilmaista mielipiteensä, vaan aito kokemus omasta paikasta ja osallisuudesta lähiyhteisössään merkitsevät. (Nurmi 2011: 6–7.) Lapsen hyvinvointi on riippuvainen siitä, kokeeko hän itsensä aktiiviseksi toimijaksi elämässään. On tärkeää, että lapsen aloitteisiin suhtaudutaan myönteisesti ja kannustavasti, häntä kuullaan aidosti ja hän tulee ymmärretyksi. (Järvinen – Mikkola 2015: 17.)

5 Vanhemman sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa

Pieni lapsi pyrkii kiinnittymään päivittäiseen hoitajaansa aktiivisesti ja yrittää ylläpitää tähän psyykkistä ja fyysistä läheisyyttä sekä yhteyttä, erityisesti uhkaavissa tilanteissa. Vauvan yhteydenpitokeinoja ovat muun muassa imeminen, katsekontakti, hymy, tarttuminen ja kiinni tarraaminen, itkeminen, jäljittely, ääntely, seuraaminen sekä syliin pyrkiminen. (Hautamäki 2011: 30.) Martikaisen (2007) esittämän näkemyksen mukaan vuorovaikutuksen merkitys ihmiselle on suuri jo pienestä lapsesta alkaen. Vauvalle vuorovaikutus on kuin kehityksen kehto, sillä kaikki tämän kehityksen osa-alueet rakentuvat erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Vastaamalla lapsen tarpeisiin aikuiset tukevat muun

muassa tämän perusturvallisuuden, tunteiden säätelyn sekä tarkkaavaisuuden kehittymistä. (Martikainen 2007: 4–5.) Lapsen ja vanhemman välille muodostuu tunneside näiden yhteisten varhaisten vuorovaikutuskokemusten ja tarpeisiin vastaamisten pohjalta. Tätä tunnesidettä kutsutaan myös kiintymyssuhteeksi. (Mäntymaa – Tamminen 1999: 2450.)

Kiintymyssuhdeteoria liittyy ihmisen perustarpeeseen muodostaa läheisiä ihmissuhteita. Pieni lapsi arvioi ympäristöstä tulevia viestejä ja päättää niiden perusteella, kokeeko olonsa turvalliseksi vai turvattomaksi. Lapsen mieleen syntyy malli vanhemman kanssa yhdessä olemisesta, joka toimii pohjana sille, miten hän myöhemmin ennakoii vuorovaikutustilanteita, toimii niissä osallistujana, havainnoi ja tulkitsee niitä. Varhaiset kokemukset, joita lapsi saa vuorovaikutustilanteista, säätelevät hänen myöhempää sosiaalista taitavuuttaan, sosiaalis-emotionaalisen toiminnan kehittymistään sekä kognitiivista kehitystään (ajattelu, puhe, ymmärtäminen). Lapsen kokemalle turvalliselle kiintymyssuhteelle on tyypillistä informaation yhdistelyn vapaus sekä sisäisten oletusmallien päivitys. Tämä edistää sisäisen turvallisuuden, itseluottamuksen, omanarvontunnon sekä autonomian kehittymistä. (Pajulo 2004: 2543.)

Lapsella on tarve läheisyyteen ja hän voi turhautua vanhempansa poissaolevaan olemukseen, vaikka tämä olisikin fyysisesti läsnä (Schulman 2003: 78). Sensitiivinen hoivaaja ymmärtää motiiveja, joita lapsen käyttäytymisen takana on ja pyrkii tasoittamaan stressihuippuja rauhoittavalla läheisyydellään (Sinkkonen 2008: 112). Pajulon (2004) mukaan vanhemman kyky toimia sensitiivisesti riippuu siitä, miten hän kykenee pohtimaan ja ymmärtämään oman sekä lapsensa käyttäytymisen takana olevia mielentiloja. Vanhemman tehtävänä on pyrkiä ymmärtämään ja tavoittamaan lapsensa tunteita ja tarpeita. Vanhemman sensitiivisyyteen liittyy kyky reagoida lapsen viesteihin nopeasti, johdonmukaisesti ja osuvasti. (Em. 2004: 2543.) Vähemmän sensitiivisen vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksesta puuttuu psyykinen yhteys, vaikka vanhempi ja lapsi viettäisivätkin paljon aikaa yhdessä (Kivijärvi 2003: 255).

Turvallisesti kiinnittyneen lapsen vanhempi pystyy hyödyntämään lapsen käyttäytymisestä syntyvää informaatiota niin, että voi sen pohjalta päätellä lapsen käyttäytymisen taustalla olevia mielentiloja. Sensitiivisyyttä onkin pidetty avaintekijänä turvalliselle kiintymyssuhteelle ja se on huomattu myös pikkulapsipsykiatriassa, jossa hoidollisten interventioiden tavoitteena on jo pitkään ollut äidin sensitiivisyyden edistäminen. (Pajulo

2004: 2543.) Koivisto (2007) korostaa sekä sanattoman että sanallisen viestinnän merkitystä ja huomauttaa, että vuorovaikutuksessa on pääasiassa oltava myönteinen sävy, johon tulee sisältyä lapselle yksilöllistä jakamatonta huomiota. Lapsen itsetunto vahvistuu, kun päivän jokainen tilanne nähdään yhtä arvokkaana, ja aikuinen on näissä kaikissa mukana aidosti läsnä ollen. (Em. 2007: 148, 151.)

Pieni lapsi on suhteessa vanhempaansa tarvitsevampi osapuoli ja siksi heikompi. Lapsi tarvitsee vanhempaansa enemmän kuin vanhempi lastaan. Vanhempi voi olla tyydyttämättä lapsen tarpeita ja vetäytyä hoivasuhteesta, mutta lapsi ei, sillä tämä suhde varmistaa hänen eloonjäämisensä. Kysymys ei ole vain fyysisestä selviytymisestä, vaan on tärkeää, että lapsi voi ylläpitää psyykkistä jatkuvuuden tunnetta sekä mielekkyyden ja merkityksellisyyden kokemusta. (Hautamäki 2008: 136.)

ETENE:n julkaisussa *Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla* (2013) tuodaan esille, miten tärkeää aikuisen on kuunnella lasta osallistuen, eläytyen sekä kunnioittaen, sillä sen kautta he jakavat keskenään suhdettaan yhteiseen todellisuuteen. Aikuisen kiinnostus lapsen ainutkertaiseen kokemukseen antaa lapselle luottamusta myös kokemuksen sosiaaliseen arvoon. Kun aikuinen kuuntelee lasta kiinnostuneesti, tukee hän samalla tämän pyrkimystä jäsentää kaikkia kokemuksiaan ja siten luoda todenmukaista ja toimivaa kuvaa maailmasta. Toistuvat tilanteet, joissa lapsi kokee tulleen kuulluksi, vahvistavat hänen suotuisaa psykososiaalista kehitystä. Erityisesti ne vahvistavat lapsen kehitystä pystyvyydestä ja toimijuudesta (agenssi), yhteistoiminnallisista taidoista sekä hänen joustavaa kestävyyttä (resilienssi). Lapset kuitenkin huomaavat helposti, onko aikuinen läsnä ja kuunteleeko hän lasta vai ei. (Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla 2013: 24–27.)

Lapsi voi kokea tulleen ymmärretyksi ja kuulluksi sekä tuntea turvallisuutta siitä, että vanhempi eläytyy hänen tilanteeseensa. Kyse voi olla lyhyestäkin vuoropuhelusta esimerkiksi koulutehtävän parissa tai hetkellisestä uppoutumisesta käsillä olevaan ohjelmaan yhdessä lapsen kanssa. (Lahikainen – Arminen 2015: 287.) Mantere (2014: 177) painottaa, että jos lapsi ei saa aloitteestaan huolimatta tarpeeksi tarvitsemaansa huomiota, voi siitä seurata hänelle stressaava tilanne.

6 Opinnäytetyön toteutus

Toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti, teemahaastattelua käyttäen. Aineiston keruuta varten tutustuimme lasten haastattelun erityispiirteisiin. Käytimme sisällönanalyysia ja teemoittelua valmiin aineiston analysoimiseen.

Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on kuvata todellista elämää ja sen pyrkimyksenä on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Sitä käytetään usein, kun halutaan paljastaa ja ymmärtää ilmiötä, mistä ei tiedetä paljoa. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009: 160–162.)

Laadullinen tutkimus prosessina perustuu hyvin paljon tutkijan omaan intuitioon ja tulkitaan sekä kykyyn järkeillä, yhdistellä ja luokitella asioita. Samasta aineistosta voidaan tehdä päätelmiä monin eri tavoin ja jopa toisiinsa nähden ristiriitaisia johtopäätöksiä. (Metsämuuronen 2006a: 82.) Näitä seikkoja pohdimme opinnäytetyömme näkökulmasta eettisyyttä käsittelevässä luvussa.

6.1 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyössämme tuomme esiin lasten ajatuksia, käsityksiä ja kokemuksia heidän vanhempiansa älylaitteiden käytöstä. Lisäksi kartoitamme, mitä lapset ajattelevat vanhempien tekevän ollessaan älylaitteella. Tutkimuskysymyksemme on: millaisia ajatuksia ja kokemuksia lapsilla on vanhempiansa älylaitteiden käytöstä?

Toivomme, että lapsilta saadut vastaukset avartavat vanhempien sekä lasten ja perheiden kanssa työskentelevien henkilöiden näkemyksiä aiheeseen liittyen. Julkisen keskustelun ja median luoman kuvan mukaan älylaitteet vievät liikaa vanhempien huomiota pois lapsilta. Tästä syystä selvitämme opinnäytetyössämme, mitä mieltä lapset itse ovat siitä, että vanhemmat käyttävät laitteita heidän yhteisellä ajallaan.

6.2 Teemahaastattelu

Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruun menetelminä käytetään yleisimmin kyselyä, haastattelua, havainnointia sekä dokumentteihin perustuvaa tietoa. Laadullisen tutkimuksen haastattelu on joustava tapa selvittää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii tietyllä tavalla. Haastattelija voi tarvittaessa toistaa ja selventää kysymyksiä sekä oikeista mahdollisista väärinkäsityksiä. Haastattelun onnistumisen sekä eettisyyden kannalta on suositeltavaa, että haastateltavat saisivat tutustua kysymyksiin tai aiheeseen etukäteen. Jos he eivät tiedä mistä haastattelussa on kyse, voi käydä niin, etteivät he osallistu lainkaan. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 71–73.)

Tutkimushaastattelun lajit voidaan jakaa kolmeen tyyppiin: strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelu, avoin haastattelu ja teemahaastattelu. Strukturoidussa eli tarkasti ennalta määritellyssä haastattelussa kysymykset esitetään tietyssä järjestyksessä. Strukturoimattomassa eli avoimessa haastattelussa keskustelu voi olla hyvinkin vapaata ja rönsyilevää jonkin aihepiirin sisällä. Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu menetelmä on avoimen ja lomakehaastattelun välimuoto. Sille on tyypillistä, että aihepiirit eli teemat tiedetään, mutta kysymysten järjestys ja muoto eivät ole tarkkaan määritellyjä. (Hirsjärvi ym. 2009: 208.)

Teemahaastattelulle oleellisinta ei ole haastattelujen määrä tai miten syvälle aiheen käsittelyyn päästään. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan teemahaastattelulle tärkeää on se, että haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Tämä vapauttaa tutkijan näkökulman haastattelusta ja tuo haastateltavien ääntä kuuluviin. Teemahaastattelussa huomioidaan, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän niille antamansa merkitykset ovat keskeisiä. Lisäksi siinä kiinnitetään huomiota siihen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Lasten haastatteluissa puhuminen voi olla sivuosassa. Sen sijaan tietoa voidaan kerätä esimerkiksi lelujen, leikin, nukkien ja piirustusten avulla. Ei-kielelliset tavat kommunikoida ovat siis lapsia haastateltaessa hyvin toimivia tapoja. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 48, 129.) Lapsia haastatelllessamme käytimme tämän tyyppisiä toiminnallisia ratkaisuja, jotta haastattelutilanne olisi heille mahdollisimman luonnollinen ja sujuva. Käytimme muun muassa käsinukkeja sekä piirtämistä.

Teemahaastattelun menetelmää päätimme käyttää siksi, koska se vaikutti mielestämme sopivimmalta tavalta haastatella pieniä lapsia. Koska teemahaastattelusta puuttuu kysy-

mysten tarkka järjestys ja muoto (Hirsjärvi – Hurme 2008: 48), pystyimme haastattelutilanteissa luonnollisemmin hyppimään kysymysten välillä lasten omien aloitteiden mukaan. Tällä tavalla loimme haastateltaville lapsille luontevamman ja mukavamman ilma-
piirin.

6.3 Lasten haastattelu

Mielenkiinto lasten haastattelemiseen on selvästi lisääntynyt viime vuosina. Eräänä tärkeimpänä syynä lienee länsimaiden aikaisempaa tasa-arvoisempi suhtautuminen lapsiin. Heidät nähdään nykyään oman arvonsa omaavina yksilöinä, joita halutaan kuunnella. Lisäksi heidän mielipiteensä ja sanomansa otetaan vakavasti. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 128.)

Mitä pienempää lasta haastatellaan, sitä merkittävämpää on huomioida lapsen toiminnallisuus jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Lapset ilmaisevat itseään puheen lisäksi myös käyttäen kehoaan, leluja ja erilaisia välineitä. Myös haastattelija kommunikoi haastattelutilanteessa jatkuvasti esimerkiksi ilmeillään ja eleillään. Haasteena onkin, miten tutkija saa taltioitua kaikki nämä kommunikaatiomuodot. (Alasuutari 2005: 146.)

Alle kouluikäisiä lapsia haastateltaessa tutustuminen ja tunnustelun prosessi jatkuvat koko haastattelun läpi. Haastattelun aikana sekä lapsi että haastattelija oppivat tuntemaan toisiaan sekä rakentamaan yhteistä kieltä. (Roos – Rutanen 2014: 42.) Haastattelijan on tärkeää antaa aikaa ja kuunnella, miten lapsi puhuu sekä sovittaa oma puheensa lapsen tapoihin puhua ja ilmaista itseään. Näin tavoitetaan lapsen kieltä ja kommunikointitapoja sekä huomioidaan samalla lapsen kehityksellinen taso. (Alasuutari 2005: 154; Roos – Rutanen 2014: 42.) Vaikka tutkimushaastattelun perimmäinen tarkoitus onkin uuden tiedon tuottaminen, tulisi tilanteiden rakentumista pohtia lapsen näkökulmasta, arvioiden haastattelutilanteen mielekkyyttä lapselle (Roos – Rutanen 2014: 29–30).

Lapsia haastateltaessa ei haastattelutilanteeseen voi valmistautua aukottomasti etukäteen, sillä tilanteet voivat olla yllätyksellisiä. Haastattelijan on oltava joustava tiedonkeruussaan ja tasapainoteltava lasten erilaisten ominaispiirteiden kanssa. Parhaimmillaan voidaan tavoittaa lasten yksilölliset kokemukset, käsitykset ja havainnot paremmin. (Helavirta 2007: 638.) Vaikka tutkija olisi valmistautunut lasten kohtaamiseen lukemalla ai-

kaisempaa kirjallisuutta sekä tutustumalla heihin ennalta, luonnehtivat kohtaamista hetkittäisyys ja muuntuvuus. Myös tutkijan hämmennys on mahdollista, sillä lasten kerronta voi olla hyvin moninaista. Lapset saattavat olla hyvin avoimia, ja tutkija voi yllättyä heidän suorasanaisuudestaan. Toisaalta lapset voivat ilmaista asiansa lyhytsanaisesti ja epäselvästi, jolloin tutkijalle voi olla vaikeaa tulkita heidän viestejään. Tutkija saattaa havaita, että lasten kertoma kuva todellisuudesta ei välttämättä aukea sillä tavalla, kuin hän oli etukäteen kuvitellut. (Roos – Rutanen 2014: 29.)

6.4 Aineistonkeruu

Otimme sähköpostilla yhteyttä yhteistyökumppanimme toimineeseen päiväkotiin elokuussa 2016. Saimme heiltä tutkimusluvan (Liite 1.) sekä lasten vanhemmilta tutkimus-suostumukset (Liite 2.) muutamaa kuukautta myöhemmin. Alasuutari (2005) tuo esiin lasten haastattelemisen erityispiirteen, joka liittyy juuri siihen, ettei lapsi voi yksin päättää osallistuuko hän haastatteluun vai ei. Lapsen tutkimukseen osallistumisesta sovitaan aina huoltajan kanssa tutkimuseettisten sekä lainsäädännöllisten syiden vuoksi. Näin lapsen kvalitatiivinen haastattelu toteutuu aina vähintään *kolmiosuhteessa*. Huolimatta siitä, että huoltaja ei itse toimi tiedonantajana, on hän silti aina luvan vuoksi osallisena tutkimuksessa. Hänellä voi lisäksi olla toiveita lapsen osallistumisen suhteen. (Em. 2005: 147.)

Allekirjoitettuja tutkimussuostumuksia tuli yhteensä yhdeksän kappaletta, joiden perusteella muodostimme kolme pienryhmää. Suunnittelimme jokaiseen pienryhmään osallistuvan noin kolme lasta. Emme halunneet suunnitella osallistujamäärää liian tarkasti, sillä ymmärsimme, että sairastapauksien vuoksi joutuisimme mahdollisesti muuttamaan suunnitelmiamme. Sovimme yhteistyökumppanimme kanssa tekevämme haastattelut kolmena eri kertana marras-joulukuussa 2016. Kävimme tutustumassa päiväkodin lapsiin viikkoa ennen ensimmäistä haastattelua, sillä halusimme tehdä haastatteluista mahdollisimman mukavia niihin osallistuville lapsille. Sovimme haastattelevamme jokaisen pienryhmän viikon välein, jotta pysyisimme lasten mielessä paremmin, ja he olisivat siten innokkaampia osallistumaan haastatteluihin.

Vaikka olimme suunnitelleet kaiken kaikkiaan kolme haastattelukertaa, jouduimme huomaamaan toisella haastattelukerralla erään lapsen sairaustapauksen vuoksi, että viimeiselle kerralle jäisi vain yksi haastatettava lapsi jäljelle. Aineisto muodostui siis loppujen lopuksi seitsemän lapsen vastauksista.

Valmistauduimme haastatteluihin tekemällä haastattelurungon (ks. Kuva 2.), joka sisälsi haastattelun teemat *älylaitteen käyttö* sekä *lasten kokemukset ja ajatukset* sekä niiden alle suunnitteleamme haastattelukysymykset. Toteutimme haastattelut päiväkodissa kahtena eri kertana kolmen ja neljän lapsen pienryhmissä. Haastattelupaikkamme valinta perustui siihen, että päiväkodista löytyi haastatteluamme ikänsä perusteella sopivia lapsia. Tämän lisäksi heitä ja heidän vanhempiaan oli helppo tavoittaa sekä lähestyä päiväkodin kautta. (Ks. Strandell 2010: 99.)

ÄLYLAITTEEN KÄYTTÖ

- Miten lapsi kuvaa aikuisen älylaitteen käyttöä?
  - ✓ Milloin vanhempi käyttää laitetta? (mm. päiväkodista hakiessa, aamulla, illalla, ruokailussa, yhteisten leikkien aikana?) Kerrotko jonkin esimerkin?
- Mitä lapsi ajattelee vanhemman tekevän älylaitteellaan?

KOKEMUKSET / AJATUKSET

- Miten lapsi kokee tilanteen, jossa vanhemman huomio on kiinnittynyt älylaitteeseen, eikä häneen itseensä?
  - ✓ Mitä ajattelet, kun isi/äiti keskittyy älylaitteeseen, eikä sinuun?
- Lapsen osallisuuden kokeminen vanhemman käyttäessä älylaitteita
  - ✓ Mitä teet silloin, kun vanhempi on puhelimella/koneella?
  - ✓ Ottaako vanhempi sinut mukaan laitteen käyttöön? Miten koet tämän?
  - ✓ Käytätkö vanhemman kanssa yhdessä puhelinta/konetta? Mitä teette sillä?
  - ✓ Mitä haluaisit vanhemman tekevän kanssasi älylaitteen käytön sijaan?

Kuva 2. Haastattelurunko

Olimme jakaneet haastatteluun liittyvät tehtävät etukäteen kolmeen vastuualueeseen. Yksi meistä toimi alkuleikkien vetäjänä ja päähaastattelijana, toinen otti vastuun tallennuksesta ja tarvittavista välineistä, ja kolmas nuketti lohikäärme-käsinukkea (ks. Kuva 3.). Käsinukke osallistui keskusteluun kyselemällä leikkisästi lapsilta älylaitteisiin liittyviä asioita ja kertomalla omia tarinoitaan ja kokemuksiaan aiheesta. Käsinuken tarkoitus oli olla toiminnallinen keino virittää keskustelua, lieventää lasten jännitystä sekä keventää tunnelmaa.

Kerroimme lapsille heti haastattelun alkuun mitä tulisimme tekemään, ja että osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Äänitimme ja kuvasimme haastattelut aineiston analysointia varten ja mainitsimme siitä lapsille haastattelujen alussa, jotta he eivät ihmettelisi laitteitamme. Painotimme myös, että vaikka osallistuukin haastatteluun, ei kysymyksiin vastaaminen ole pakollista. Kerroimme lapsille, että he saavat poistua halutessaan, vaikka kesken tuokion. Ensimmäisellä haastattelukerralla yksi lapsi piirsi muiden seurassa hetken, mutta poistui kuitenkin tilanteesta melko pian. Kiitimme häntä osallistumisesta ja jatkoimme muiden lasten haastattelemista.

Aloitimme haastattelutuokiot alkuleikeillä, jotta tutustuisimme lapsiin ja oppisimme hieinan tuntemaan toinen toisiamme. Tämän lisäksi toivoimme oppivamme alkuleikkien aikana, millä tavoin lapset keskustelevat keskenään ja kertovat asioita. Näin rakensimme molemminpuolista luottamusta sekä yhteistä kieltä. (Ks. Roos – Rutanen 2014: 42.) Ensimmäinen alkuleikki toimi tutustumisleikkinä, jossa jokainen lapsi sai kertoa omasta perheestään ja siitä, keitä siihen kuuluu. Jotta lapset ymmärtäisivät, miten tutustumisleikki toimii, haastattelun vetäjä kertoi ensimmäisenä omasta perheestään. Olimme ottaneet pehmolelun mukaamme, joka kiersi ringissä lapselta lapselle vaihtaen vastausvuoroa. Lapset halusivat se sylissään mielellään kertoa, millaisia perheitä heillä on.

Toisena alkuleikkinä halusimme tietää, millaisia supervoimia lapset toivoivat heillä olevan. Haastattelun vetäjä näytti taas esimerkkiä ja kertoi ensimmäisenä, millaisen supervoiman hän haluaisi itsellään olevan. Näiden alkuleikkien lisäksi pyysimme lapsia yhdessä keksimään lohikäärme-käsinukellemme nimen, sillä halusimme, että he kokisivat osallistuneensa haastattelutilanteen rakentumiseen. Näin tehdessämme halusimme myös luoda käsinukesta lapsille helposti lähestyttävän. Alkuleikkien jälkeen siirryimme pöydän ääreen, jossa haastattelut tapahtuivat. Tässä vaiheessa laitoimme videokameran ja nauhurin päälle.

Aluksi näytimme lapsille kuvaa, johon olimme koonneet erilaisia älylaitteita ja kysyimme, ovatko ne tuttuja heille. Keskustelimme hetken aikaa siitä, mihin kaikkeen esimerkiksi kännyköitä, tabletteja ja tietokoneita voi käyttää. Tämän jälkeen pyysimme lapsia piirtämään tilanteen, jossa aikuinen käyttää jotakin näistä älylaitteista. Halusimme käyttää neutraalia ilmaisua *aikuisen* huomioidaksemme perheiden moninaisuuden, sillä kotona oleva aikuinen ei välttämättä ole lapsen biologinen vanhempi. Kaikki lapset mielsivät kuitenkin aikuisen omaksi vanhemmakseen, ja tästä syystä käytimme myös itse jatkossa sanaa *vanhempi*.

Haastattelukysymysten esittäminen tapahtui piirtämisen ohella ja lapset saivat halutesaan kertoa tarkemmin omista töistään. Piirtämisen avulla halusimme tarjota lapsille mahdollisuuden irrottautua ja rentoutua käydystä keskustelusta sekä lisäksi meidän haastattelijoidemme katseista (ks. Helavirta 2007: 637). Seuraavaksi pyysimme lapsia lisäämään itsensä piirustukseen, jonka he olivat piirtäneet vanhemmastaan käyttämässä älylaitetta. Koko sinä aikana, kun lapset piirsivät, kysyimme haastattelukysymyksiä, mutta välillä huomasimme myös keskustelun ajautuneen sivuraiteille. Halusimme antaa lapsille tilaa puhua myös muista mieleen tulevista asioista, joten emme heti palauttaneet keskustelua kysymyksiimme. Näin koimme saavamme haastattelutilanteeseen luonnollisen ja mukavan ilmapiirin.

Tuokion lopuksi muutamat lapset halusivat antaa meille piirustuksensa ja myöhemmin pyysimme heidän vanhemmiltaan lupaa näiden julkaisuun. Pyysimme lapsilta palautetta haastattelusta ilmeitä ja tunteita kuvaavia *Nallekortteja* (ks. Kuva 3.) käyttäen. Lapset valitsivat muun muassa kortteja, joiden he kuvasivat tarkoittavan mukavia, hauskoja, outoja ja tylsiä tunteita. Molemmat haastattelut kestivät noin 45 minuuttia sisältäen alkuleikin ja palautteen antamisen.

Kuva 3. Nallekortit sekä lohikäärme-käsinukke

6.5 Aineiston analyysi teemoittelulla ja sisällönanalyysilla

Laadullisen aineiston tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, sisällönanalyysi, diskurssianalyysi tai keskustelunanalyysi (Hirsjärvi ym. 2009: 224; Tuomi – Sarajärvi 2009: 91). Tässä opinnäytetyössä olemme käyttäneet aineiston analyysiin lomittain teemoittelua ja sisällönanalyysia. Kuvaamme analyysiprosessiamme tämän luvun lopussa.

Teemoittelussa tarkastellaan ja yhdistellään sellaisia aineistosta esiin nousevia piirteitä, jotka ovat monelle haastateltavalle yhteisiä (Hirsjärvi – Hurme 2008: 173). Ennen teemoittelua tutkijan tulee päättää mikä häntä aineistossa kiinnostaa ja jättää sivuun kaikki muu (Tuomi – Sarajärvi 2009: 92–93). Aineistosta nousseet piirteet voivat pohjautua haastattelun teemoihin ja usein onkin odotettavaa, että ainakin lähtökohtateemat nousevat esiin. Sen lisäksi on tavallista, että esiin tulee useita muita teemoja, jotka ovat monesti mielenkiintoisempia kuin lähtöteemat. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 173.) Kaiken kaikkiaan on siis kyse aineiston pilkkomisesta ja lajittelusta eri aihepiirien mukaisesti (Tuomi – Sarajärvi 2009: 93).

Teemat, jotka nostetaan esiin analyysista, pohjautuvat tutkijan tulkintoihin haastateltavien vastauksista. On hyvin epätodennäköistä, että kaksi haastateltavaa ilmaisisi saman asian täysin samoilla sanoilla, mutta tutkija ryhmittelee ne kuitenkin samaan luokkaan. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 173.)

Sisällönanalyysi nähdään usein aineiston analyysin luokitteluvaiheessa jonkinlaisena raaka-analyysina, jota voidaan käyttää miltei minkä tahansa kirjalliseen muotoon saate- tun materiaalin analysointiin (Ruusuvoori – Nikander – Hyvärinen 2010: 19; Tuomi – Sarajärvi 2009: 103). Näitä voivat olla esimerkiksi kirjat, päiväkirjat, haastattelut, keskustelut, raportit tai muut dokumentit. Sisällönanalyysin menetelmällä on tarkoitus kuvata dokumenttien sisältöä sanallisesti ja saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiiviiseen ja yleiseen muotoon. Se voi olla joko yksittäinen metodi tai toimia myös teoreettisena viitekehystenä. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 91, 103–108.)

Sisällönanalyysia voidaan tehdä aineisto- ja teorialähtöisesti sekä teoriaohjaavasti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa on tarkoitus muodostaa aineiston pohjalta tutkimuksen tarkoituksen mukainen teoreettinen kokonaisuus. On olennaista, että analyysi-

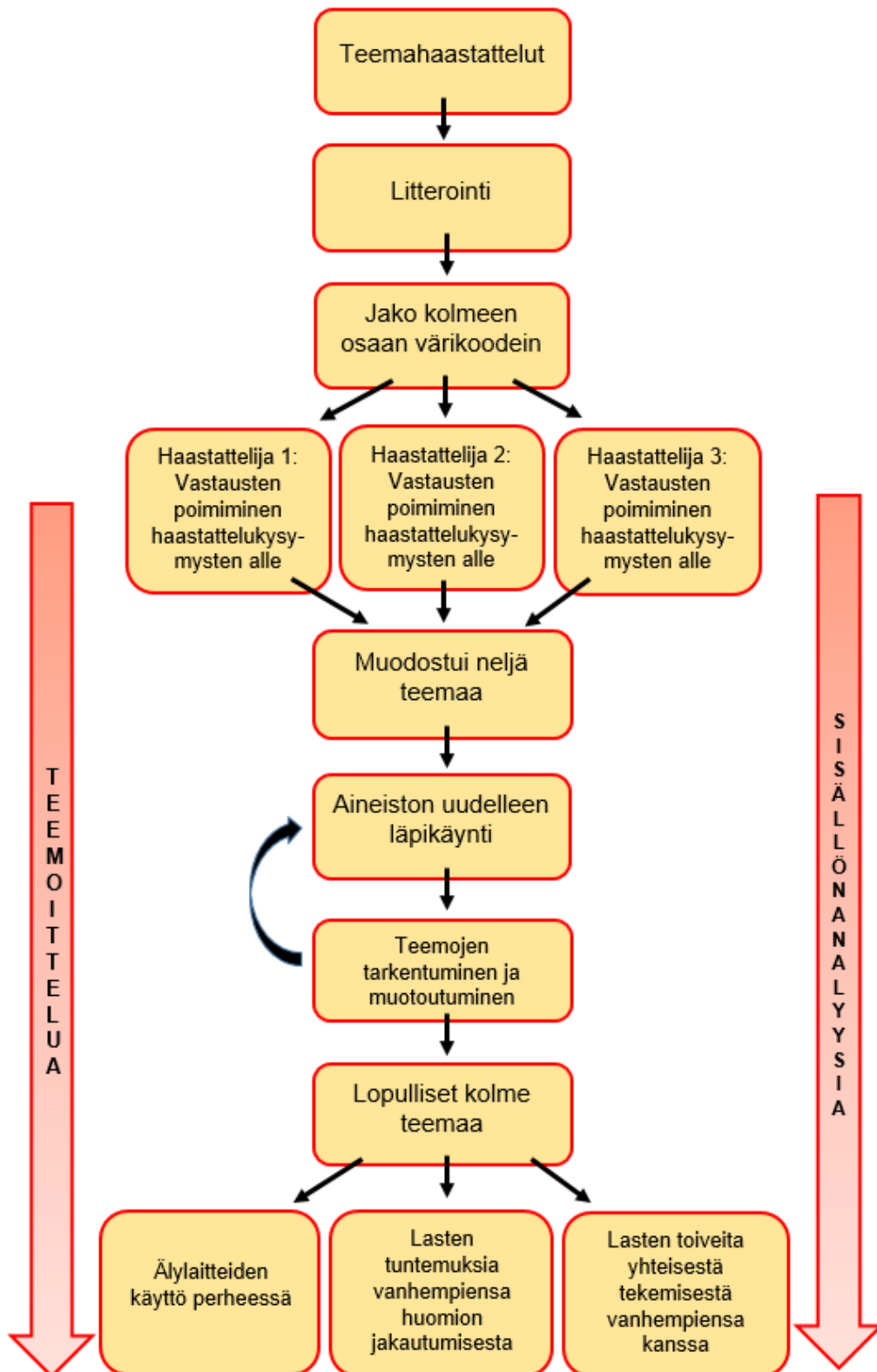
siyksiköt eivät ole ennalta sovittuja tai mietittyjä, eikä aiheen aikaisemmalla tutkimustiedolla tulisi olla vaikutusta lopputulokseen. Aineistolähtöinen analysointi on haastavaa, koska tutkijalla on yleensä tutkittavasta ilmiöstä ennakoajatuksia, eikä täysin objektiivisiä havaintoja ole. Teorialähtöinen sisällönanalyysi pohjautuu tiettyyn teoriaan tai malliin. Tutkittava ilmiö määritellään siis ennalta tunnetun mukaan. Teoriaohjaavassa analysointitavassa analyysi ei pohjaudu suoraan teoriaan, mutta yhteys siihen voidaan tunnistaa. Teoria voi ohjata analyysia ja toimia apuna sen edetessä. (Tuomi – Sarajarvi 2009: 95–97.)

Ennen opinnäytetyömme aineiston varsinaista analyysia litteroimme sanatarkasti molemmat haastattelut heti niiden jälkeen. Litteroitua tekstiä muodostui yhteensä 38 sivua. Litteroinnin jälkeen jaoin aineiston kolmeen osaan. Jokainen meistä poimi omasta osastaan vastauksia kaikkiin haastattelukysymyksiin käyttäen ennalta määriteltyjä värikoodeja. Nämä haastattelukysymykset pohjautuivat silloisiin kolmeen tutkimuskysymykseemme. Opinnäytetyömme analyysi lähti aluksi käyntiin aikaisempien aiheeseen liittyvien tutkimusten, valitsemiemme näkökulmien ja laatimamme tutkimuskysymyksen sekä haastattelurungon pohjalta. Tämän jälkeen tarkastelimme aineistoa siten, nouseeko sieltä jotain muuta mielenkiintoista, jolla ei ole varsinaisesti yhteyttä aikaisempaan tietoon. Aineistosta löytyi myös muita yhteneviä piirteitä, joista muodostui uusia teemoja.

Ruusuvuori ym. (2010) toteavat, että tehty analyysi täsmentyy, kun vertaillaan jo saatuja alustavia luokkia toisiinsa ja mietitään niihin sopivia uusia jäsenyyksiä. Haastattelun aineistoa ei voi koskaan tulkita loppuun, vaikka analyysi olisi kuinka tarkkaan tehtyä. Tämän vuoksi tutkijoiden keskustelu aineiston kanssa on tärkeä vaihe analyysissa. (Em. 2010: 25–29.) Tästä syystä kävimme litteroidun aineistomme läpi useaan otteeseen, jotta emme vahingossa jättäisi joitakin vastauksia huomioimatta. Luimme litteroitua aineistoa läpi ja poimimme sieltä vielä useammankin lukukerran jälkeen uusia hyödynnettäviä asioita, mikä johti siihen, että teemamme sekä täsmentyivät että täydentyivät useaan otteeseen. Analyysiamme siis ohjasi joiltain osin aineisto, mutta pääosin eri näkökulmat. Viimein vanhoja ja uusia teemoja yhdistelemällä muotoutuivat seuraavat lopulliset kolme teemaa: *älylaitteiden käyttö perheessä*, *lasten tuntemuksia vanhempiansa huomion jakautumisesta* sekä *lasten toiveita yhteisestä tekemisestä vanhempiansa kanssa*.

Hyvin usein kvalitatiivisissa tutkimuksissa aineiston keruu ja sen analysointi tapahtuvat ainakin osittain yhtä aikaa (Metsämuuronen 2006a: 122). Tätä tapahtui myös oman

työmme kohdalla. Tästä syystä havainnollistamme opinnäytetyömme toteutuksen prosessia kokonaisuudessaan seuraavalla kaaviolla. (Ks. Kuva 4.).

Kuva 4. Opinnäytetyön prosessikaavio

7 Tulokset

Tässä luvussa kuvaamme aineistosta muodostuneita teemoja. Havainnollistamme näitä vastauksista poimituin sitaatein ja piirustuksin. Sitaitin jälkeen mainitsemme, kummasta haastattelusta se on poimittu (H1 ja H2).

7.1 Älylaitteiden käyttö perheessä

Tähän teemaan saimme kaikista eniten vastauksia lapsilta. Suurin osa haastattelukysymyksistämme koskivat perheen älylaitteen käyttöä kotona. Tähän teemaan sisältyvät sekä lasten että vanhempien älylaitteiden käyttö, laitteiden käytön ajankohta sekä lasten mainitsemat älylaitteiden käyttötarkoitukset sekä -kohteet.

Haastattelussa kysyimme lapsilta heidän vanhempiansa älylaitteiden käytöstä. Kuviin, joita pyysimme lapsia piirtämään, oli osa piirtänyt yhden vanhempansa, jotkut molemmat, ja muutama oli piirtänyt mukaan enemmänkin sukulaisia.

“no toi kävelee ja pelaa pokemon go:ta ja tää samoin.. tää kävelee ja sitte tää kattoo radiota, ja nää on pisaroita ja sitte tää kattoo jotain ohjelmaa... tos on mun isä tos on mun äiti... täs on mummo ja tässä on mun vaari.” (H2)

Yksi lapsi oli piirtänyt kuvan, jossa hänen perheensä on matkalla mummolaan. Kuvassa oli myös paljon jalankulkijoita, joilla kaikilla oli hänen mukaansa puhelimet kädessä, kun he kävelevät.

Kysymykseemme, mitä aikuiset tekevät älylaitteilla, oli lähestulkoon kaikilla lapsilla sama vastaus: aikuiset tekevät töitä. Osa lapsista mainitsi jommankumman tai molemman vanhemman käyttävän jotakin älylaitetta töiden tekemiseen. Lasten mukaan töitä tehdään sekä tietokoneella että puhelimella.

“mun äiti tekee tollasella töitä.” (H1)

Kun kysyimme lapsilta, tekevätkö aikuiset muuta kuin töitä näillä älylaitteilla, saimme vastauksia melko laidasta laitaan. Lasten mukaan älylaitteilla voidaan lisäksi muun muassa näppäillä ja kirjoitella, soittaa puheluita ja katsoa videoita. Yksi lapsista mainitsi vanhempansa olevan älylaitteellaan Facebookissa ja toinen kertoi, että hänen isänsä *“tekstaillee ja joskus se panee vähä tukkaa hyvin”* (H2).

“hmmm se (isi) yleensä soittaa vaan puheluita.” (H1)

“... tai voi yrittää laittaa pokemon go:ta...” (H2)

Moni lapsista ei oikein osannut vastata siihen, mitä muuta näillä laitteilla tehdään, minkä vuoksi vastauksissa löytyi myös muutama *“emmä tiedä”*- vastaus (H1 ja H2). Muutamat lapset kertoivat, etteivät heidän vanhempansa kerro, mitä he laitteillaan tekevät, elleivät lapset kysy sitä erikseen.

“... no mä en oikeen tiedä, joskus iskä... kattoo ipadia sängyssä, mut joskus se kattoo aamusin kännykkäpuhelinta... se vaan kattoo puhelinta...” (H2)

“joskus kerran se on kattonu yhen videon ja me sanottiin mitä sä teet.” (H1)

Suurin osa lapsista kertoi vanhempien käyttävän älylaitteita illalla ja joskus myös iltapäivällä. Eniten vanhemmat käyttävät älylaitteita työhuoneissaan, mutta muutaman lapsen mukaan he käyttävät näitä laitteita myös *“ihan mis vaan huoneessa”* (H1). Jotkut lapsista kertoivat, että heillä kotona älylaitteita käytetään myös joskus aamuisin ja päiväkodin jälkeen.

“... mun äiti tekee aina ku on öh... joskus se varmaan tekee jos se on vapaapäivälläki mut se yleensä... mut se tekee melkein joka päivä tietsikalla...” (H1)

Eräs lapsi kertoi kuitenkin, että kun häntä haetaan päiväkodista, ei hänen vanhemmaltaan ole puhelinta esillä, vaan silloin se on esimerkiksi taskussa.

Halusimme vanhempien älylaitteiden käytön vastapainoksi tietää, saavatko lapset itse käyttää vanhempiensa älylaitteita. Kysyimme tätä heiltä ja muutamat lapset vastasivat saavansa välillä käyttää, kun taas toiset kertoivat, etteivät koskaan saa lainata vanhempiensa laitteita. Vastauksista kävi ilmi, että lapsilla oli kova halu käyttää älylaitteita, mutta ilman lupaa niitä ei saanut lainata. Eräs lapsista kertoi saavansa myös käyttää vanhempien tietokonetta ilman, että vanhempi oli läsnä. Enemmistö lapsista kertoi, etteivät he käytä tietokoneita yhdessä vanhempiensa kanssa, vaan tekevät yleensä jotakin muuta vanhempiensa tehdessä *“töitä”* (H1 ja H2).

“... haluisin käyttää (äidin tietokonetta)... mä en saa kattoo äitin mustaa konetta.” (H1)

“... mä saan joskus kattoo yksin.” (H2)

Yksi lapsi kertoi *“mä teen mun tabletilla harjottelen koodausta mun isin kans”* (H1). Tällä hän tarkoitti pelien tekemistä. Lisäksi hän kertoi myös pelaavansa pelejä yhdessä vanhempiensa kanssa.

“... isi veti semmosen bunkkerin läpi, joka oli eka ihan mahdoton... sitte isi tajus et siin pitää hypätä alas semmoselle liui-ajalaaalle (liaani?) ja sitte siin on se maali. Eli öö level complete... sit äiti oli eka niinku mestari, me sanotaan sitä öö maestroks.” (H1)

Kysyimme lapsilta, mitä he tekevät sillä aikaa, kun heidän vanhempansa käyttävät älylaitteita. Suurin osa lapsista mainitsi pelaavansa pelejä tai katselevansa ohjelmia ja videoita tabletilta tai ipadilta.

“... joskus mä katon youtubevideoita.” (H1)

“... joskus mä lataan mulle... lisää pelei.” (H1)

“... yleensä me ollaan tultu päiväkodista ja yleensä (veli) on menny tabulle ja äiti on menny töitä tekemään ja mä oon menny mun serkulle... tai sitte mäkin oon välillä tabulla tai katomassa jotain leffaa.” (H1)

“... käyn tabulla, jos mul on ruutuaikaa... meil on joka päivä melkeen ruutuaikaa, mut arkipäivisin meil on pelkästään iltaruutuaika.” (H1)

Erään lapsen piirustuksessa (Kuva 5.) hänen vanhempansa oli tekemässä töitä työhuoneessa, ja lapsi itse istui vieressä *“katsomassa ipadissa jotain ohjelmaa, vaikka pikku kakkosta”* (H2).

Kuva 5. Lapsen piirustus 1

Vaikka suurin osa lasten antamista vastauksista koski pelien pelaamista tai muunlaista älylaitteiden käyttöä, kertoi muutama lapsi kuitenkin myös leikkivänsä ulkona silloin, kun vanhemmat käyttävät älylaitteita.

“Hei muuten, mä oon joskus muuten äitin kanssa jossain, jos iskä tekee töitä, jossain vaik ulkona leikkimässä... tai jonku kaverin kanssa, jos iskä tekee töitä.” (H2)

“Minä leikin ulkona.” (H1)

Saamiemme vastausten perusteella lapset käyttävät siis itsekin paljon erilaisia älylaitteita. Lasten älylaitteiden käyttö ajoittuu usein samaan aikaan vanhempien älylaitteiden käytön kanssa. Lapset kuvasivat omaa älylaitteiden käyttöönsä mukavaksi ajanvietteeksi.

7.2 Lasten tuntemuksia vanhempiensa huomion jakautumisesta

Osa lapsista kertoi, että heidän on välillä vaikea saada yhteyttä vanhempaansa, kun tämä on älylaitteellaan. Lapset toivat selkeästi esille harmistuneisuuden tunteita koskien huomiotta jäämistä. Eräs lapsista sanoi, että hänen isänsä ehtii vastata hänelle vain välillä silloin, kun hän tekee töitä koneellaan. Toinen lapsi kertoi äitinsä pyytävän häntä odottamaan hetken sen aikaa, kun tämä työskentelee koneellaan. Odottaminen sekä hiljaa oleminen nousivat vahvasti esille vastauksista ja monet lapset kokivat ne haastavaksi.

“... äiti aina ku mä sanon sille ‘saanks mä ruokaa’ ni sit se sanoo et ‘odota hetki’... ku se tekee työtä... no mä meen ite ottaa leivän jääkaapista tai siis siitä jostain... tai jotain ruokaa, mut meidän ei pidä ostaa ite.” (H2)

Yksi lapsista kertoi äitinsä vastaavan hänen kysymyksiinsä, vaikka käyttäisikin älylaitetta, mutta vain *“jos mä kysyn jotain”* (H1). Lapsi koki, että kun älylaite on läsnä, ei vanhempi keskity riittävästi häneen.

Eräät lapsista kertoivat vanhempiensa ehdottavan heille tekemistä, esimerkiksi leikkimistä tai pelaamista, sillä aikaa, kun he ovat älylaitteillaan. Muutamit lapset toivat esille, että tekemistä on keksittävä itse, etteivät he tylsistyisi odotteluun ja hiljaa olemiseen. Eräs lapsista sanoi herättelevänsä isänsä huomiota esimerkiksi kirjoittamalla sanan paperille ja laittavansa sen tämän tietokoneen eteen.

“... mä voin joskus piirtää ku iskä tekee töitä eikä se kuuntele ja sitten alan piirtää ja siihen mä piirrän sen sanan ja sit mä laitan sen isän tietokoneen eteen.” (H2)

Kysyimme lapsilta ajatuksia tilanteesta, kun vanhempi keskittyy älylaitteeseen, eikä lapseen. Vastauksissa ilmeni pitkästyneisyyden tunteita ja pahaa mieltä.

“... vähän tylsää ku joutuu olla nii hiljaa.” (H1)

“... sillein ettei oo mittään tekemistä sitte.” (H2)

Eräs lapsista piirsi (Kuva 6.) itsensä ja isänsä työhuoneeseen: isä istui tietokoneellaan ja lapsella oli vieressään omat touhut oman pienen pöytänsä ääressä. “Mä aion silleen tehdä mut tuolille tonne pöytään sitten tohon... tai siis johonkin penkkiin mis mä katon jotain ipadia” (H2).

Kuva 6. Lapsen piirustus 2

Lasten kertoessa piirustuksistaan osa heistä toi esiin, että on kuitenkin mukava olla samassa huoneessa vanhemman kanssa, vaikka vanhempi tekee älylaitteellaan omia asioitaan. “Mäki oon yleensä ilonen” (H2), kuvasi eräs lapsista. Haastatteluissa kävi myös ilmi, että jos lapsella on asiaa vanhemmalle, on yhteyden saaminen häneen joskus vaikeaa. “Junassa joskus” (H2), kertoi yksi lapsista, viitaten siihen, että erityisesti junassa on vaikea saada kontaktia vanhempaansa, kun tämä käyttää älylaitetta.

7.3 Lasten toiveita yhteisestä tekemisestä vanhempiensa kanssa

Halusimme tietää, mitä lapset toivoisivat vanhempien tekemän heidän kanssaan älylaitteiden käytön sijaan. Kysymykseen, mitä vanhemmat älylaitteillaan tekevät, oli yleisin lasten vastaus töiden tekeminen. Tämän vuoksi kysyimme, mitä he toivoisivat vanhempien tekemän heidän kanssaan töiden tekemisen sijaan.

“Se ois kiva, jos ne tekis mun kaa jotain” (H2)

Esimerkiksi urheilullinen toiminta oli toiveissa, kun eräs lapsista mainitsi, että hän tahtoi *“juosta!”* (H2) äidin tai isän kanssa. Keskustelussa tuli ilmi lisäksi leikkiminen ja monet mainitsivat myös yhdessä vanhempien kanssa pelaamisen. Erityisesti lautapeliä pelaamisesta keskusteltiin pitkään.

“Mä haluaisin yhdessä pelata... se oli lautapeli mut mä en muista se on joku maa...” (H2)

Toiveita vaihtoehtoisesta tekemisestä kysyimme vasta toisella haastattelukerralla, siksi tähän aiheeseen liittyen vastausten määrä jäi vähäiseksi. Yleisesti vastausten perusteella lapset siis toivoivat vanhemmilta enemmän yhteistä aikaa.

8 Johtopäätökset

Lapset kokevat vanhempiensa tekemän älylaitteillaan lähestulkoon aina töitä tai soittavan puheluita. Vain yksi vastaajista kertoi vanhempiensa käyttävän älylaitetta sosiaalisessa mediassa olemiseen. Lasten mukaan vanhemmat käyttävät älylaitteita eniten iltaisin päivähoiton jälkeen, mutta välillä myös aamuisin. Tämä tulos on yhtäläinen aikaisemmin mainitun tutkimuksen *Joka toinen vanhempi arvelee somettavansa liikaa* (2016) tulokseen: vanhemmat käyttävät älylaitteita iltakuuden ja -kymmenen välillä. Näin voidaan todeta, että vanhempien älylaitteiden käyttö on mukana yhteisissä tilanteissa lasten arjessa. Tutkielmamme tuloksista käy ilmi, että haastattelemamme alle kouluikäiset lapset saavat itsekin käyttää älylaitteita lähes päivittäin. Vastauksissa tuli esiin, että lapset käyttävät älylaitteita pelaamiseen sekä videoiden ja ohjelmien katselemiseen.

Aineistossa tuodaan esille positiivisia kokemuksia liittyen erityisesti lasten omaan älylaitteiden käyttöön. Jotkut lapset kertoivat pelaavansa sillä aikaa, kun vanhemmat käyttävät älylaitteitaan, myös YouTuben käyttö mainittiin. Lapset kuvasivat omaa älylaitteiden käyttöään mukavana toimintana sekä kertoivat innostuneena ja yksityiskohtaisesti esimerkiksi pelien etenemisestä. Myös pelaaminen vanhempien kanssa yhdessä mainittiin aineistomme tuloksissa muutaman kerran. Osa lapsista kertoi nauttivansa yhdessä vanhempiensa kanssa pelaamisesta ja innostus siitä välittyi myös haastattelijoille.

Tulokset tuovat esiin lasten pahaa mieltä ja pitkästyneisyyttä tilanteissa, joissa vanhempi keskittyy älylaitteeseen lapsen sijaan. Tylyys johtuu monesti hiljaa olemisesta, kun lapset joutuvat antamaan työrauhan vanhemmilleen. Myös yhteyden saaminen vanhempaan voi olla vaikeaa älylaitteiden ollessa läsnä. Kanssakäyminen vanhempien kanssa tuottaa haasteita ja osa lapsista kokee jäävänsä älylaitteen varjoon. Tamminen (2011) toteaa lapsen kaipaavan ja tarvitsevan inhimillisessä vuorovaikutuksessa aikuiselta jatkuvaa emotionaalista tukea ja säätelyä. Vanhemman saatavilla olo myös tunnetasolla on lapsen kehitykselle välttämätöntä, sillä lapsi ei kasva ilman tunteita ja niiden jakamista. Vapaasti virtaava ja kaikelle avoin tunnetila mahdollistaa aikuiselle sen, että hän voi ymmärtää lapsen tunteita ja tarpeita. (Em. 2011: 288.)

Aineistomme tulokset ovat yhteneväisiä aiemmin tutkielmassamme mainitun median ja julkisen keskustelun luoman kuvan kanssa siitä, että älylaitteet vievät vanhempien huomiota pois lapsilta. Mäkelän (2011) mukaan lapsi vahvistuu omassa toimijuudessaan ja luovuudessaan, kun vuoropuhelun aloitteet tulevat vanhemmilta. Mitä enemmän aloitteita lapsi saa ihmisiltä, jotka ovat emotionaalisesti virittyneitä hänen kuulemiseensa, sitä varmemmin hän saa kokemuksen omasta osallisuudestaan. Tällä tavalla, toisten ihmisten kautta, lapsi oppii yhä enemmän tuntemaan omaa sisäistä todellisuuttaan. Tästä sisäisestä todellisuudesta tulee hänen kasvavien inhimillisten kokemustensa tukikohta. Vaikka masentuminen onkin yleisempää nuoruusiässä, voivat pienetkin lapset masentua, mikäli he eivät koe olevansa merkityksellisiä itsellensä tärkeille ihmisille. (Em. 2011: 15–19.)

Aineistomme vastauksista tulee esille lasten toive olla yhdessä vanhempien kanssa. Lapset toivovat vanhempien osallistuvan enemmän aktiviteetteihin sen sijaan, että vanhemmat vain ehdottaisivat niitä heille. Yleisesti aineistosta nousseiden vastausten perusteella voidaan sanoa lasten kaipaavan sitä, että vanhemmat viettävät heidän kanssaan enemmän aikaa. Tamminen (2011) tuo esille, että lapsi tarvitsee tunnetta siitä, että

hän tuottaa iloa aikuiselle. Hän voi olla onneton, jos aikuinen ei osaa vastaanottaa, ei huomioi, ei ehdi tai ei pidä tärkeänä niitä arkipäiväisiä ja pieniä, mutta valtavan tärkeitä yhteisiä hetkiä esimerkiksi leikin merkeissä. (Tamminen 2011: 288–289.)

9 Eettisyys

Opinnäytetyötä tehdessämme pohdimme työhömmme liittyviä eettisiä kysymyksiä. Jo suunnitteluvaiheessa nousi esiin asioita, joihin jouduimme kiinnittämään erityistä huomiota, kuten meidän haastattelijoiden suhde haastateltaviin. Koska haastattelimme lapsia, voi haastattelutilannetta jo lähtökohtaisesti pitää epätasa-arvoisena meidän valta-asemamme vuoksi. Haastattelijoina me valitsimme haastatteluja ohjaavat kysymykset, haastattelupaikan ja -menetelmät. (Ks. Helavirta 2007: 631.) Strandellin (2010: 107) mukaan suuri osa eettisistä kysymyksistä, joita lapsi- ja lapsuustutkimuksissa usein pohditaan näyttävät liittyvän muun muassa juuri lasten ja aikuisten välillä olevaan valta- ja auktoriteettisuhteeseen.

Alle kouluikäisiä lapsia haastateltaessa on ensisijaisesti kysyttävä tutkimuslupaa heidän huoltajiltaan, minkä vuoksi hankimme tutkimussuostumukset lasten vanhemmilta (ks. Strandell 2010: 96). Vanhempien annettua suostumuksensa, on seuraavana kysyttävä myös lapsilta itseltään heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseen. Lapsia ei voida pakottaa osallistumaan, vaikka vanhempien lupa osallistumiseen olisikin. (Strandell 2010: 96.) Tämän vuoksi painotimme lapsille haastatteluihin osallistumisen vapaaehtoisuutta.

Kuulan (2006) mukaan tutkimukseen osallistuville tulee antaa tarpeeksi tietoa tutkimuksesta, jotta he voivat itsemääräämisoikeuttaan käyttäen päättää omasta tutkimukseen osallistumisestaan. Ilman riittävää informointia tutkimuksesta, sen toteuttajista sekä tutkittavilta kerättävien tietojen käyttötarkoituksesta ei vapaaehtoista päätöstä osallistumisesta voi tehdä. (Kuula 2006: 61.) Koska haastateltavinamme olivat lapset, kerroimme tarvittavat tiedot haastattelustamme vanhemmille lähettämässämme tutkimussuostumuksessa. Tutkimussuostumusta laatiessamme pohdimme lisäksi Hirsjärven ja Hurmeen (2008: 20) mainitsemaa mahdollisuutta siitä, että liika tieto haastattelusta voisi esimerkiksi vinouttaa haastattelun tuloksia tai haastattelukäyttäytymistä. Haastatteluiden

aikana emme huomanneet, että vanhemmat olisivat valmistelleet lapsia haastattelutilanteisiin. Koimme vastaukset autenttisiksi, eivätkä ne vaikuttaneet etukäteen harkituilta. Vanhempien informoinnin lisäksi selitimme haastattelun alussa myös lapsille, mitä tulimme tekemään ja mistä haastatteluissa on kyse. Lisäksi muistutimme heitä osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Haastattelun toteuttajina meillä oli vastuu huolehtia vapaaehtoisuuden periaatteen toteutumisesta käytännössä (ks. Kuula 2006: 153).

Ennen opinnäytetyömme varsinaisia haastatteluja meidän tuli päättää, haluammeko haastatella lapsia yksitellen vai ryhmissä. Päädyimme haastattelemaan lapsia pienryhmissä, sillä koimme sen olevan luonnollisinta sekä meille että lapsille. Lapset toimivat monesti pienryhmissä kotona perheen kesken ja kavereiden kanssa esimerkiksi päiväkodissa tai harrastuksissa. Yksilöhaastattelu yhden, saati kolmen haastattelijan kanssa olisi voinut olla lapsista epämiellyttävää tai jopa pelottavaa. (ks. Helavirta 2007: 631.) Ryhmässä tapahtuva haastattelu on lisäksi tehokas tiedonkeruun muoto, sillä siinä saadaan kerättyä tietoa monelta haastateltavalta henkilöltä samanaikaisesti. Ryhmähaastattelu on myös oiva menetelmä silloin, kun haastateltavat voivat arastella haastattelutilannetta. (Hirsjärvi ym. 2009: 210–211.) Huomioimme ryhmähaastattelussa myös sen, että äänekkäämmät ja rohkeammat lapset voivat viedä liikaa tilaa ujommilta lapsilta. Varmistimme, että jokainen lapsi saa mahdollisuuden vastata kysymyksiin rajaamalla välillä äänekkäämpiä lapsia sekä ohjaamalla vastausvuoron myös hiljaisemmille lapsille.

Lasten haastatteluissa koetellaan haastattelijan kysymisen taitoa, sillä lasten tapa tuottaa puhetta on usein rönsyilevää ja asiasta toiseen poukkoilevaa (Helavirta 2007: 633). Haastatteluita tehdessä jouduimme välillä ohjaamaan lapsia keskustelun ajautuessa muihin asioihin. Mietimme, missä keskustelun ohjaaminen takaisin raiteilleen ja kysymyksiin johdatteleminen risteytyvät. Halusimme tietoisesti antaa tilaa lasten omille tarinoille, jotta haastattelutilanne olisi mahdollisimman luonteva. Kuten Helavirta (2007: 634) toteaa, haastattelutilanteen luominen mahdollisimman vuorovaikutukselliseksi ja luontevaksi vaatii haastattelijalta pysähtymistä ja tilan antamista lasten omalle kerronnalle ja sen kuulemiselle. Pohdimme myös käsinuken roolia ja sitä, miten se osallistui keskusteluihin omilla tarinoillaan. Toimiko käsinukke liian johdattelevana vai onnistuimmeko luomaan sen avulla luottamuksellisemman suhteen lapsiin? Vaikuttivatko käsinuken tarinat siihen, mitä ja miten lapset vastasivat vai toimivatko ne enemmänkin aiheeseen virittäjinä? Myös Helavirta (2007: 637) on pohtinut, voiko toiminnallisten menetelmien käyttö suunnata lasten ajattelua johonkin tiettyyn suuntaan tai vastaavasti jostakin suunnasta pois.

Pohdimme, kuinka paljon omat lähtökohtamme ja taustamme vaikuttavat siihen, miten ymmärrämme ja tulkitsemme tekemiämme haastatteluita. Haastattelijan ikä, sukupuoli, etnisyys, kulttuuri sekä sosioekonominen asema lapseen voivat kaikki vaikuttaa haastattelutilanteiden ymmärtämiseen ja tulkintaan (Helavirta 2007: 631). Pohdimme myös mahdollisuutta, että ajatuksemme ja odotuksemme tutkielman sujumisesta sekä sen tuloksista voisivat vaikuttaa esimerkiksi haastattelun etenemiseen ja siitä tehtävään analysointiin. Ennen haastatteluja ajattelimme haastattelemiemme ikäisten lasten käyttävän älylaitteita suhteellisen vähän. Huomasimme kuitenkin haastattelujen aikana, että tämä ei pitänyt täysin paikkaansa. Kuten Metsämuuronen (2006a) toteaa, eivät subjektiiviset ennako-oletuksemme saa muuttaa sitä aineistoa, jota olemme keräämässä ja analysoimassa. Tutkielmasta saatu tieto tulee olla objektiivisesti ja puolueettomasti hankittua, ja siinä tulee välttää subjektiivisia kannanottoja. (Em. 2006a: 17, 121.) Tutkijoiden tulee subjektiivisten ennako-oletustensa lisäksi pidättäytyä voimakkaiden tunteiden ja mielihiteiden esittämisestä tutkimuksessaan, sillä heiltä odotetaan sitoutumattomuutta, riippumattomuutta sekä ristiriidoista erillään pysymistä (Kuula 2006: 155).

Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa pidetään tärkeimpinä eettisinä periaatteina jo mainitsemamme informointiin perustuvan tutkimussuostumuksen lisäksi luottamuksellisuutta, seurauksia sekä yksityisyyttä (Hirsjärvi – Hurme 2008: 20). Opinnäytetyössämme olemme huomioineet nämä periaatteet esimerkiksi kertomalla avoimesti mihin aineiston tuloksia käytetään ja jättämällä haastateltavien tunnistetiedot pois. Havainnollistaaksemme lasten antamia vastauksia, halusimme käyttää heidän tekemiään piirustuksia. Lupa kuvien käyttöön tarvittiin, koska aineistoa tulee hyödyntää vain siihen, johon tutkimusluvut sekä suostumukset on saatu. Vanhemmille lähettämässämme tutkimussuostumuksessa ei ollut mainintaa piirustusten julkaisusta, joten tätä varten pyysimme vanhemmilta jälkikäteen lupaa siihen. (Ks. Vehkalahti – Rusanen – Lagström – Pösö 2010: 20.) Yllä mainittujen eettisten periaatteiden lisäksi laadullisessa tutkimuksessa korostuvat systemaattisuuden ja tulkinnan luotettavuuden kriteerit. Nämä tarkoittavat sitä, että kaikki tutkimusprosessin aikana tehdyt valinnat, rajaukset sekä analyysin etenemistä ohjaavat periaatteet, sekä se, mistä aineisto koostuu, avataan ja kuvataan lukijalle nähtäväksi. (Ruusuvuori ym. 2010: 27.) Nämä kaikki periaatteet pätevät myös meidän opinnäytetyössämme, sillä Vehkalahti ym. (2010: 15) toteavat yleisten eettisten suuntaviivojen ja periaatteiden liittyvän olennaisesti myös lasten ja nuorten parissa tehtävään tutkimukseen.

Laadullisen aineiston anonymisoinnissa keskeisimpiä tapoja ovat henkilö- ja muiden erisnimien sekä arkaluontoisten tietojen poistaminen tai muuttaminen. Nimettömyyttä sekä tunnistamattomuutta pidetään lähes itsestään selvinä lähtökohtina tutkimustyössä, sillä tunnistettavuuden estäminen on eräs parhaiten tunnetuista ihmistieteiden tutkimuseettisistä normeista. (Kuula 2006: 201, 214.) Anonymiteetin periaatetta noudattaen olemme poistaneet tämän työn liitteinä olevista tutkimussuostumuksesta sekä tutkimusluvasta kaikki esimerkiksi yhteistyökumppaniimme liittyvät mahdolliset tunnistetiedot. Tutkimuksen päätyttyä tulee kaikki luottamukselliset tiedot tuhota. Tämän mukaisesti haastatteluidemme aineistoon liittyvät video- sekä äänitysmateriaalit, litteroitu teksti ja lasten piirtämät kuvat hävitetään asianmukaisesti, kun opinnäytetyö on julkaistu. (Ks. Vehkalahti ym. 2010: 20.)

10 Pohdinta

Lapset joutuvat tänä päivänä kilpailemaan erilaisten teknisten laitteiden kanssa saadaakseen huomiota vanhemmiltaan. Vanhempien huomio kiinnittyy helposti älypuhelimiin ja sosiaaliseen mediaan, jolloin lapset voivat jäädä sivuun. Tilastokeskus on tutkimuksessaan *Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö* (2015) tutkineet muun muassa 25–44-vuotiaiden internetin käyttöä. Tutkimuksessa selviää, että monet vastaajat käyttävät internetiä muun muassa sähköpostien lukemiseen, pelaamiseen sekä videoiden katselamiseen. Lisäksi vastaajat käyttävät älypuhelimillaan muun muassa pikaviesti- sekä yhteisöpalveluja päivittäin. (Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö 2015.) Pohdimme, onko vanhemman älylaitteeseen käyttämä aika pois vanhempien ja lasten yhteisestä ajasta.

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalojen eettinen neuvottelukunta ETENE on julkaisussaan *Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla* (2013) ilmaissut muun muassa, miten lasten ja nuorten huoliin vastaaminen voi joskus unohtua vanhemmilta ja muilta aikuisilta maailmassa, jossa työelämästä on tullut epävarmempaa. Työn vaatavuudet ovat koventuneet eikä töiden jatkuvuudesta ole takeita. Työt seuraavat helposti kotiin asti ja näin perheiden yhteinen vapaa-aika sekä jaetut keskustelut kaventuvat. (Em. 2013: 19.) Vanhempien olisikin tärkeää tiedostaa, että oma käyttäytyminen voi vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tärkeää olisi myös herkistyä havainnoimaan, millaista huomiota oma lapsi tarvitsee, jotta voisi olla mahdollisimman sensitiivisesti läsnä hänen elämässään.

Lapset käyttävät tänä päivänä paljon erilaisia teknisiä laitteita, ja esimerkiksi monet pelit ovat digitaalisessa muodossa. Tämän takia oletamme, että myös yhä pienemmät lapset tottuvat käyttämään teknisiä laitteita. Pohdimme, antavatko vanhemmat lapsilleen älylaitteet käyttöön sen takia, että saisivat itsekin käyttää laitteita tai tehdä rauhassa omia asioita. Voiko lasten älylaitteiden käyttö johtua siitä, että he ottavat mallia aikuisten älylaitteiden käytöstä? Oppiiko lapsi, jonka perheessä käytetään vain vähän tai ei lainkaan älylaitteita, käyttämään niitä yhtä hyvin kuin lapsi, joka on tottunut teknisiin laitteisiin arjessaan?

Tutkimassamme kävi ilmi, että lapset käyttävät älylaitteillaan YouTube-videopalvelua. Tutkimuksen *Suomalaisten sosiaalisen median käyttö 2015* mukaan juuri YouTube on kasvattanut suosiotaan 15–55-vuotiaiden keskuudessa. Vaikka kyseisessä tutkimuksessa ei haastateltukaan alle kouluikäisiä lapsia, uskomme vanhempien älylaitteiden käyttämisellä voivan olla vaikutusta myös perheiden pienempiin lapsiin. (Ks. *Suomalaisten sosiaalisen median käyttö 2015*.) Pohdimme, laittavatko vanhemmat lapsilleen esimerkiksi YouTubesta lastenohjelmia päälle, jotta he saisivat omaa rauhaa.

Toisin kuin ennen haastatteluja ajattelimme, pienet lapset käyttävät älylaitteita paljon itsenäisesti. Ymmärrämme, että älylaitteiden yleistyttyä lasten odotetaan osaavan käyttää teknisiä laitteita, sillä jopa koulujen opetussuunnitelmaan on otettu vahvemmin mukaan teknisten taitojen tärkeys. Elämässä ja arjessa tarvitaan yhä moninaisempia taitoja, esimerkiksi teknologisoituneessa arjessa toimimisessa. Uudessa perusopetussuunnitelmassa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen ja monipuoliseen käyttöön, sillä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito: se on sekä oppimisen kohde, että väline. Lisäksi se ohjaa lapsia omatoimiseen tiedonhankintaan sekä verkostoitumistaitojen kehittämiseen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: 22–23, 31.) Lasten arjesta median keskellä on esitetty monenlaisia uhkakuvia ja mahdollisuuksia, mutta näihin vaikuttavat aina vallitseva ympäristö ja se, minkälaiseen kontekstiin se liittyy. Tilannetta tulisi tarkastella aina lapsen näkökulmasta ja tutkia miten hän käyttää mediaa sekä millaiset ovat tämän seuraukset hänen omassa elämässään. (Valkonen ym. 2005: 8.)

Tiedostamme, että media ja teknologisoituminen kehittyvät koko ajan ja ovat arkipäiväistyneet lapsiperheissä. Mediasta opitut asiat voivat tuoda lapsen leikkeihin uusia sisältöjä sekä innoittaa lapsen mielikuvitusta (Valkonen ym. 2005: 90). Mäyrän (2003) mukaan

pelit sekä leikit ovat hyvin luonnollinen tapa oppia. Leikkiminen sekä pelaaminen on nähty yhteiskunnassamme pääosin juuri lasten toiminnaksi, eikä lapsia tarvitsekaan tarkkailla kuin hetken huomataksaan miten tärkeä osa *leikkitekeminen* on monen taidon opettelussa. Pelimaailmaan ja leikilliseen mentaliteettiin siirtymisen on kuitenkin havaittu vapauttavan aikuisiakin ihmisiä kokeilemaan sekä epäonnistumaan. Tämän voi nähdä esimerkiksi haasteessa, joka on esitetty leikillisessä muodossa: haastetta ei nähdä samanlaisena uhkana tai ahdistuksen aiheena, kun se on piilotettu leikin muotoon. Pelien vahvuuksia ovat muun muassa seuraavat asiat: ne ovat hauskoja ja innostavat luovaan ongelmanratkaisuun. Peleillä on selkeät tavoitteet ja ne ovat motivoivia sekä perustuvat säännöille. Niistä voi saada palautetta pelin aikana tehdyistä valinnoista, mikä on tärkeää oppimisen kannalta. (Mäyrä 2003: 11–14.) Median ja pelien käytöstä opittujen taitojen merkitys korostuu pidemmällä tähtäimellä, kun lapset siirtyvät koulumaailmasta työelämään. Näistä taidoista hyötyy monella elämän alueella.

Opinnäytetyömme kohdalla olemme pohtineet muun muassa keräämämme aineiston todenmukaisuutta. Pohdintaa ovat aiheuttaneet muun muassa se, miten paljon olemme voineet esimerkiksi omalla toiminnallamme vaikuttaa lasten antamiin vastauksiin. Ovatko lapset vastanneet aidosti kysymyksiin vai ovatko heidän vastauksensa sellaisia, joita he luulivat meidän haluavan kuulla? Ihmisiin liittyvissä tutkimuksissa on erikoispiirteinä se, että esimerkiksi haastateltavien ihmisten motiivit, mielikuvat sekä asenteet vaikuttavat tutkimustuloksiin (Metsämuuronen 2006b: 18). Haastattelemamme lapset saattoivat puhua haastattelutilanteessa toisin kuin jossakin toisessa ympäristössä. Tämän otimme huomioon tulosten analysoinnissa ja pyrimme välttämään tulosten yleistämistä ja liioittelua. Ymmärrämme, että tutkimustuloksemme ovat pieni otos, eivätkä ne ole välttämättä yhteneväisiä muiden saman ikäisten lasten keskuudessa. (Ks. Hirsjärvi ym. 2009: 207; Metsämuuronen 2006b: 33.)

Pohdimme, mitä olisimme voineet tehdä toisin ja mitä olisimme voineet jättää tekemättä. Emme tehneet pilottihaastattelua aikataulullisista syistä. Sen toteuttaminen olisi kuitenkin voinut auttaa meitä vähentämään ylimääräistä työtä sekä samalla olisimme nähneet, mikä haastatteluissa toimii ja mikä ei. Jos lapsia olisi ohjattu enemmän vastaamaan kysymyksiin ja puhumaan vähemmän ohi aiheen, olisimme säästyneet epäolennaisten asioiden litteroinnilta. Toisaalta olisimme myös voineet päättää, että jätämme aiheeseen liittymättömät asiat litteroimatta. Selkeämpi työnjako ja kysymysten jakaminen haastattelijoiden kesken olisivat voineet vähentää haastateltavien päällekkäin puhumista ja nauhoituksissa epäselviksi jääneitä vastauksia. Haastattelutilanteessa olisi ollut hyvä olla

vaihtoehtoista tekemistä piirtämisen sijaan, kuten muovaileminen tai askartelu. Tällöin olisimme voineet saada yhden haastattelusta poistuneen lapsen jäämään, jolloin vastauksia olisi tullut enemmän.

Yhteistyökumppanimme voi hyödyntää opinnäytetyömme tuloksia kertomalla lasten ajatuksista ja kokemuksista esimerkiksi vanhempainilloissa. Lisäksi lasten ajatusten pohjalta voi tehdä huoneentauluja, postereita ja vanhemmille tarkoitettuja ohjeistuksia, jotka sisältävät lasten lausahduksia ja mietteitä. Lasten kanssa voidaan tehdä esimerkiksi pieniä näytelmiä, joissa lapset esittävät vanhempia älylaitteiden kanssa. Aiheesta voidaan tehdä myös omia projekteja, joiden avulla paneudutaan tarkemmin aiheeseen esimerkiksi askartelujen lomassa.

Toivomme, että opinnäytetyömme saisi näkyvyyttä sosiaali- ja varhaiskasvatusalan, kuten esimerkiksi Lasten Maailma ja Lastentarha-lehdissä, sillä yhteistyökumppanimme lisäksi myös muut tahot voivat hyötyä työstämme. Työmme näkyvyyden myötä tutkijat voivat saada ideoita tutkia lasten kokemuksia laajemmin eri näkökulmista.

Jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista tehdä saman tyyppinen tutkielma haastatellen lasten vanhempia ja verrata haastateltujen lasten vastauksia heidän vanhempiansa vastauksiin. Tulisiko vastauksissa esiin enemmän yhteneväisyyksiä kuin eroavaisuuksia? Tutkimuskysymys voisi olla esimerkiksi *Miten uskot lapsesi kokevan älylaitteesi käytön?*

Kattavamman otoksen luomiseksi olisi mielenkiintoista, jos haastatteluja toteutettaisiin useissa päiväkodeissa tai muissa ympäristöissä eri puolilla Suomea. Haastattelut voisivat koskea myös pienempiä lapsia, jolloin voitaisiin verrata, onko vastauksissa paljonkin eroavaisuuksia haastattelemiimme 5–6-vuotiaisiin. Tutkielmamme uusinta olisi mielenkiintoista toteuttaa esimerkiksi 10 vuoden päästä. Näin voitaisiin verrata tämän opinnäytetyön tuloksia tulevien sukupolvien lasten ajatuksiin.

Lähteet

Alasuutari, Maarit 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa Ruusu vuori, Johanna – Tiittula, Liisa (toim.): Haastattelu – Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 145–162.

Anscombe, Tony 2015. The AVG 2015 Digital Diaries Executive Summary. AVG Technologies. Saatavilla sähköisesti osoitteessa: <<http://avgread.me/2jO9Oes>>. Luettu 6.5.2016.

Bingham, John 2012. Mobile addict parents guilty of child ‘neglect’ warns psychologist. The Telegraph. 22.5.2012. Telegraph Media Group. Verkkodokumentti. <<http://bit.ly/29uKk6U>>. Luettu 6.5.2016.

Bingham, John 2014. Screen addict parents accused of hypocrisy by their children. The Telegraph. 22.7.2014. Telegraph Media Group. Verkkodokumentti. <<http://bit.ly/1pas9R4>>. Luettu 6.5.2016.

Hautamäki, Airi 2008. Naisen yksilöllistymisen mahdollisuus ja hinta: oman äänen löytäminen ja äitiys. Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta – Punamäki, Raija-Leena – Tamminen, Tuula (toim.): Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY. 117–141.

Hautamäki, Airi 2011. Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa Sinkkonen, Jari – Kalland, Mirjam (toim.): Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY. 29–69.

Helavirta, Susanna 2007. Lasten tutkimushaastattelu. Metodologista herkistymistä, joustoa ja tasapainottelua. Yhteiskuntapolitiikka 72: 6. 629–640. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2k78nbX>>. Luettu 2.12.2016.

Hermanson, Elina 2012. Kielen ja kommunikaation kehitys. Terveyskirjasto. Lääketieteellinen Aikauskirja Duodecim. Verkkodokumentti. <<http://bit.ly/2l7Rgrf>>. Luettu 6.5.2016.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Helsinki: Tammi.

Joka toinen vanhempi arvelee somettavansa liikaa 2016. Lehdistötiedote. If Vakuutusyhtiö. Verkkodokumentti. <<http://bit.ly/2mmfnFj>>. Luettu 2.2.2017.

Järvinen, Kirsi – Mikkola, Petteri 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Vantaa: Pedatieto Oy.

Kivijärvi, Marja 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Mitä äidin sensitiivisyys on? Teoksessa Niemelä, Pirkko – Siltala, Pirkko – Tamminen Tuula (toim.): Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. 252–260.

Kivimäki – Otonkorpi-Lehtoranta 2005. Aikuisen työ lapsen silmin. Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta – Hietala, Pentti – Inkinen, Tommi – Kangassalo, Marjatta – Kivimäki, Riikka – Mäyrä, Frans (toim.): Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus. 19–33.

Koivisto, Päivi 2007. Yksilöllistä huomiota arkisissa tilanteissa. Päiväkodin toimintakulttuurin kehittäminen lasten itsetuntoa vahvistavaksi. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2kDENOW>>. Luettu 1.9.2016.

Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lahikainen, Anja Riitta – Arminen, Ilkka 2015. Perheet, media ja tulevaisuus. Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta – Mälkiä, Tiina – Repo, Katja (toim.): Media lapsiperheessä. Tampere: Vastapaino. 264–288.

Lahikainen, Anja Riitta – Korhonen, Piia – Paavonen, Juulia 2007. Sähköinen media ja lasten hyvinvointi. Teoksessa Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus 2006. Jyväskylä: Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsiasiavaltuutetun toimisto. 99–103. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2lYXedl>>. Luettu 1.3.2017.

Lahikainen, Anja Riitta – Paavonen, Juulia 2011. Perhe ja lapsen hyvinvointi. Teoksessa Oksanen, Atte – Salonen, Marko (toim.): Toiminnallisia loukkuja: hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa. Tampereen yliopisto: Tampere University Press. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. 91–108. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2mYZqGz>>. Luettu 3.3.2017.

Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla 2013. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. 4, 8, 19, 24–27. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2mmuKOk>>. Luettu 5.3.2017.

Mantere, Eerik 2014. Ajan ja huomion saaminen vanhemmilta. Tutkimus lasten aloitteista yhdessä olemiseen ja vanhempien vastauksista keskustelunanalyysin ja kiintymyssuhdeteorian näkökulmista. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2mHm5qQ>>. Luettu 5.3.2017.

Mantere, Eerik – Raudaskoski, Sanna 2015. Kun matkapuhelin vie vanhemman huomion. Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta – Mälkiä, Tiina – Repo, Katja (toim.): Media lapsiperheessä. Tampere: Vastapaino. 205–226.

Martikainen, Kaisa 2007. Vuorotellen – Opas vuorovaikutukseen ja kielen kehityksen alkuvaiheisiin. Tikoteekki. Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2k70oeY>>. Luettu 5.9.2016.

Marttala, Karoliina 2015. Puhumattomat kolmevuotiaat uusi ilmiö – some varastaa vanhempien ajan. Yle Uutiset. 6.10.2015. Kotimaa. Verkkodokumentti. <<http://bit.ly/1OUEO9u>>. Luettu 6.5.2016.

Media, perheen vuorovaikutus ja lasten hyvinvointi 2016. Lapsuuden, nuoruuden ja perheen tutkimuskeskus PERLA. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Verkkodokumentti. <<http://bit.ly/2m3m9gE>>. Luettu 7.3.2017.

Metsämuuronen, Jari 2006a. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.): Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus. 79–147.

Metsämuuronen, Jari 2006b. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.). Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus. 15–77.

Mäkelä, Jukka 2011. Osallisuuden merkitys lapsen ja nuoren kehitykselle. Teoksessa Nurmi, Suvielise – Rantala, Kaisa (toim.): Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lasten Keskus Oy. 13–23.

Mäntymaa, Mirjami – Tamminen, Tuula 1999. Varhainen vuorovaikutus ja lapsen psyykinen kehitys. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 115. 2447–53. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2jOd5dA>>. Luettu 5.9.2016.

Mäntymaa, Mirjami – Puura, Kaija 2011. Pikkulasten psyykkisen hyvinvoinnin arviointi. Teoksessa Sinkkonen, Jari – Kalland, Mirjam (toim.): Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy. 271–286.

Mäyrä, Frans 2003. Edugames – tulevaisuuden oppimismenetelmät. Teoksessa Levenen, Jarmo – Järvinen, Tiina 2003 (toim.): TUOVI: ITK'03 Tutkijatapaamisen artikkelit. Hypermedialaboratorion verkkojulkaisu 3. Tampere: Tampereen yliopisto. 8–17.

Nivala, Elina – Ryytänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2013. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2mCtdnM>>. Luettu 5.3.2017. 9–41.

Nurmi, Suvielise 2011. Johdanto. Teoksessa Nurmi, Suvielise – Rantala, Kaisa (toim.): Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lasten Keskus Oy. 6–10.

Pajulo, Marjukka 2004. Vauvan tunnetila ja sen säätely – Äidin reflektiivinen kyky ja sen merkitys turvallisessa kiintymyssuhteessa. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 120. 2543–2548. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2l3X5t0>>. Luettu 15.8.2016.

Palmer, Sue 2015. Toxic Childhood: How The Modern World Is Damaging Our Children And What We Can Do About It. Orion. Kindle Edition. Kindle Locations. 368–369, 4628–4629.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus. 22–23, 31. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/18uRC45>>. Luettu 7.2.2017.

Rodie, Catharine 2014. Kids think parents have too much screen time. Stuff. Co. New Zealand. Fairfax Media. 31.7.2014. Fairfax New Zealand Limited. Verkkodokumentti. <<http://bit.ly/2kcCqBE>>. Luettu 5.5.2016.

Roos, Piia – Rutanen, Niina 2014. Metodologisia haasteita ja kysymyksiä lasten tutkimushaastattelussa. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti – JECER 3(2) 2014. 27–47. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2kDy9rp>> Luettu 8.10.2016.

Ruusuvuori, Johanna – Nikander, Pirjo – Hyvärinen, Matti 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna – Nikander, Pirjo – Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 9–36.

Schulman, Marja 2003. Vauvahavainnointi. Vanhempien monet tehtävät – kontaktin elävöittäminen ja vuorovaikutuksen säätely. Teoksessa Niemelä, Pirkko – Siltala, Pirkko – Tamminen, Tuula (toim.): Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. 70–82.

Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.

Suomalaisten sosiaalisen median käyttö 2015. MTV – Kurio – Laurean ammattikorkeakoulu. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2mxslel>>. Luettu 11.3.2017.

Strandell, Harriet 2010. Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Lagström, Hanna – Pösö, Tarja – Rutanen, Niina – Vehkalahti, Kaisa (toim.): Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry. 92–117.

Tamminen, Tuula 2011. Lapsen ja lapsuuden puolestapuhuja. Lapselle rakkauden mityksikkö on yhdessäolon aika. Teoksessa Sinkkonen, Jari – Kalland, Mirjam (toim.): Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy. 287–289.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turja, Leena 2010. Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Teoksessa: Turja, Leena – Fonsén, Elina (toim.): Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry. 30–47.

Valkonen, Satu – Pennonen, Marjo – Lahikainen, Anja Riitta 2005. Televisio pienten lasten arjessa. Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta – Hietala, Pentti – Inkinen, Tommi – Kangassalo, Marjatta – Kivimäki, Riikka – Mäyrä, Frans (toim.): Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Helsinki: Gaudeamus. 54–91.

Vehkalahti, Kaisa – Rutanen, Niina – Lagström, Hanna – Pösö, Tarja 2010. Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Lagström, Hanna – Pösö, Tarja – Rutanen, Niina – Vehkalahti, Kaisa (toim.): Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry. 10–23.

Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö 2015. Tilastokeskus. Tiede, teknologia ja tietoyhteiskunta 2015. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2nbn4gw>>. Luettu 28.2.2017.

Välinpitämättömyys on tämän päivän väkivaltaa 2016. Helsingin kaupunki. Sosiaali- ja terveysvirasto. Verkkodokumentti. <<http://www.xn--kotivivalta-kcb.fi/>>. Luettu 15.11.2016.

World's first creche for technology and car keys to get families connecting 2014. New Forest National Park Authority 2016. Verkkodokumentti. <<http://bit.ly/2kDHA0>>. Luettu 7.5.2016.

YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<http://bit.ly/2m36cr1>>. Helsinki: Suomen YK-liitto. Luettu 5.3.2017

Tutkimuslupahakemus

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Metropolian ammattikorkeakoulusta ja haemme tutkimuslupaa opinnäytetyötämme varten.

Tutkijoiden nimet: Anna-Leena Heleste, Elina Kallio ja Matilda Hertell.

Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus: Tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa lasten kokemuksista koskien heidän vanhempiansa älylaitteiden käyttöä. Älylaitteilla tarkoitamme tutkimuksessamme muun muassa älypuhelimia ja tabletteja.

Tutkimuksen kohde: Päiväkoti X:n 5–6-vuotiaat lapset.

Toteutustapa ja aikataulu: Lasten haastattelu toiminnallisilla menetelmin, esimerkiksi piirtäen, leikkien sekä sadutus- ja eläytymismenetelmiä käyttäen. Tarkoituksena on videoida ja nauhoittaa haastattelutilanteet analysointia varten.

Tutkimuksen toteutus ajoittuu marras- ja joulukuulle 2016 sekä tammi- helmikuulle 2017. Haastattelut on suunniteltu tehtäväksi marras- joulukuussa 2016 ja aineiston purku sekä analyysi alkuvuodesta 2017.

Osallistuvat henkilöt ja tahot: Päiväkoti X:n haastateltavat lapset ja tutkijoina toimivat opiskelijat.

Tutkittavien valintatavat: Haemme suostumuslupaa päiväkodin 5–6-vuotiaiden lasten vanhemmilta. Tarkoituksena olisi haastatella noin kymmentä lasta. Valitsimme kohde-ryhmäksi 5–6-vuotiaat lapset heidän kielellisten valmiuksiensa vuoksi.

Eettiset periaatteet ja henkilötietojen käsittely: Tutkimuksessamme haluamme korostaa haastateltavien vapaaehtoisuutta, eli jos lapsi ei halua osallistua tutkimukseen, emme pakota häntä siihen. Vanhemmalla on missä vaiheessa tahansa mahdollisuus perua lastansa koskeva tutkimussuostumus.

Olemme tutkijoina vaitiolo- ja salassapitovelvollisia. Huomioimme haastateltavien lasten henkilöllisyyden sekä muiden yksityistietojen suojaamisen tutkimuksessa. Emme kerää

haastateltavilta henkilötietoja tai anna nauhoitettuja materiaaleja ulkopuolisten nähtäväksi. Lopuksi tuhoamme kaiken keräämämme aineiston asianmukaisella tavalla. Tutkimuksessa käyttämämme nauhurit ja videokamerat lainaamme Metropolian ammattikorkeakoululta.

Yhteystiedot:

Anna-Leena Heleste: XXX@metropolia.fi

Elina Kallio: XXX@metropolia.fi

Matilda Hertell: XXX@metropolia.fi

Opinnäytetyönohjaajat koululla:

Anna-Riitta Mäkitalo: XXX@metropolia.fi

Katja Ihamäki: XXX@metropolia.fi

Allekirjoituksella päiväkotit X suostuu tutkimuksemme yhteistyökumppaniksi.

Paikka: _____

Aika: ___ / ___ / 2016

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Tutkimussuostumus

Hei lapsen huoltaja!

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Metropolian ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä, jonka aiheena on lasten kokemukset heidän vanhempiensa älylaitteiden käytöstä. Päiväkoti X toimii yhteistyökumppaninamme ja haastattelemme noin kymmentä päiväkodin 5–6 -vuotiasta lasta.

Haastattelussa käytämme toiminnallisia menetelmiä esimerkiksi piirtämistä, leikkiä, sadutusta sekä eläytymismenetelmää. Videoimme ja äänitämme haastattelut omaan käyttöömme, jotta saamme kaiken tarpeellisen materiaalin mukaan tutkimuksen analysointivaiheeseen. Keräämämme tallenteet eivät tule lopulliseen raporttiin, eikä yksittäisiä lapsia voida siitä tunnistaa. Huolehdimme lapsen anonymiteetistä emmekä kerää missään vaiheessa haastateltavien nimiä raporttia varten. Tutkimuksen jälkeen hävitämme keräämämme aineiston asianmukaisella tavalla.

Haastattelukertoja tulee olemaan 2–3 ja ne toteutetaan talvella 2016 / 2017.

Allekirjoituksellanne annatte suostumuksen lapsenne haastatteluun. Teillä on kuitenkin mahdollisuus perua antamanne suostumus missä vaiheessa tahansa.

Palauta tämä suostumus päiväkodin henkilökunnalle viimeistään 4.11.2016 mennessä.

Kiitos yhteistyöstä ja mukavaa syksyä!

Terveisin,

Matilda Hertell, Anna-Leena Heleste ja Elina Kallio

Paikka: _____

Aika: ___ / ___ / 2016

Lapseni (nimi): _____ saa osallistua haastatteluun.

Huoltajan allekirjoitus: _____